

I. HYRJE

Mësimi i gjuhës shqipe është një nga detyrat kryesore të arsimit parauniversitar në shkollat e pakicave kombëtare. Në vendin tonë, shqipja është gjuhë zyrtare, ndaj çdo individ që të jetë i suksesshëm në jetën e tij personale dhe profesionale, si dhe që të përmbushë kërkesat e shoqërisë dhe të tregut të punës duhet të jetë njohës e përdorues i mirë i gjuhës shqipe.

Lënda e gjuhës shqipe bën pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Kjo fushë synon zhvillimin gjuhësor e letrar që është boshti themelor për rritjen intelektuale, shoqërore, estetike dhe emocionale të nxënësve. Mësimi i gjuhës amtare, i gjuhës shqipe dhe i gjuhës së huaj zhvillon te nxënësit të menduarit kritik dhe i bën të vetëdijshëm për identitetin e tyre personal dhe kombëtar. Nëpërmjet leximit të teksteve nga letërsia e vendeve të ndryshme (në gjuhën amtare, në gjuhën shqipe ose në gjuhën e huaj), nxënësit zhvillojnë botën e tyre emocionale, pasurojnë përfytyrimet dhe imagjinatën e tyre për botën, çmojnë gjuhët dhe kulturën kombëtare e botërore.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” nxit dëshirën dhe kuriozitetin e nxënësve për t’u bërë lexues aktivë e të pavarur dhe shkrues të saktë, origjinalë dhe krijues. Po kështu, ajo zhvillon te nxënësit njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat e duhura që ata të flasin dhe të dëgjojnë në mënyrë korrekte në varësi të situatës dhe qëllimit që kanë.

Arritjet gjuhësore të nxënësve janë përcaktuese, jo vetëm për lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”, por edhe për çdo lëndë që zhvillohet në shkollë. Nëse nxënësit nuk janë të aftë të dëgjojnë, flasin, lexojnë dhe shkruajnë mirë, atëherë ata nuk mund të jenë të suksesshëm në shkollë dhe në jetë. Pra, lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi” ndihmojnë në zhvillimin e kompetencave që u shërbejnë individëve në aspektin personal, social, ekonomik, kombëtar dhe global. Kompetencat që zhvillon kjo fushë në të gjitha shkallët kurrikulare kontribuojnë në arritjen e kompetencave kyçe, në funksion të të nxënësve gjatë gjithë jetës.

Përmbajtja lëndore konceptohet si mjet për realizimin e kompetencave kyçe dhe atyre të fushës nëpërmjet formësimit të situatave të të nxënës.

Duke u bazuar në synimet dhe specifikat e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”, pesë kompetencat janë:

1. Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme
2. Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar
3. Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare
4. Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale
5. Përdorimi i drejtë i gjuhës

Çdo lëndë e fushës synon t’i pajisë nxënësit me pesë kompetencat e mësipërme.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” përbëhet nga lëndët: **Gjuhë amtare, Gjuhë shqipe dhe Gjuhë e huaj**. Njohuritë, shkathësitë dhe qëndrimet e nxënësve në një gjuhë i ndihmojnë ata të mësojnë dhe kuptojnë një gjuhë tjetër. P.sh., nxënësit “përdorin” njohuritë e tyre gramatikore të gjuhës amtare gjatë mësimit të një gjuhe të huaj. Nga ana tjetër duke mësuar një gjuhë të dytë apo të tretë, nxënësit fillojnë ta çmojnë dhe vlerësojnë më shumë gjuhën apo kulturën e tyre. Ata vihen në situata që u mundësojnë atyre të kuptojnë se çfarë gjuhët kanë të përbashkët dhe çfarë i bën ato unike. Mësimi i këtyre lëndëve përgjatë nëntë viteve të arsimit bazë është si më poshtë:

Gjuha amtare mësohet nga klasa e parë deri në klasën e nëntë.

Gjuha shqipe mësohet nga klasa e parë deri në klasën e nëntë.

Gjuha e huaj fillon në klasën e tretë dhe mësohet deri në klasën e nëntë

Të gjitha lëndët e fushës së bashku synojnë të pajisin nxënësit me kompetencat kyçe dhe me kompetencat e fushës

II. KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Hartimi i programit të gjuhës shqipe mbështetet në dokumentet kryesore kurrikulare: Korniza Kurrikulare, kurrikula bërthamë dhe plani mësimor për pakicat kombëtare.

Përdoruesit e programit janë mësuesit, autorët e teksteve, prindërit dhe komuniteti, specialistët e arsimit dhe fakultetet e mësuesisë.

Mësuesit do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të krijuar një tablo të qartë rreth asaj se çfarë duhet të mësojnë nxënësit dhe se si duhet ta ndërtojnë mësimdhënien për të pajisur nxënësit me kompetencat kyçe dhe të fushës, si dhe për të përmbushur kërkesat e programit.

Autorët e teksteve do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të hartuar tekste që janë në funksion të realizimit të tij. Leximi i kujdesshëm i programit për çdo shkallë dhe klasë (nga klasa e parë deri në klasën e nëntë) do t'i ndihmojë për të siguruar koherencën dhe për të shmangur ngarkesën e panevojshme.

Prindërit dhe komuniteti nëpërmjet programit mund të informohen për kompetencat që duhet të zotërojnë fëmijët e tyre në lëndën e gjuhës shqipe.

Specialistët e arsimit mund ta përdorin programin e gjuhës shqipe për qëllime inspektimi, monitorimi vlerësimi, studimi etj.

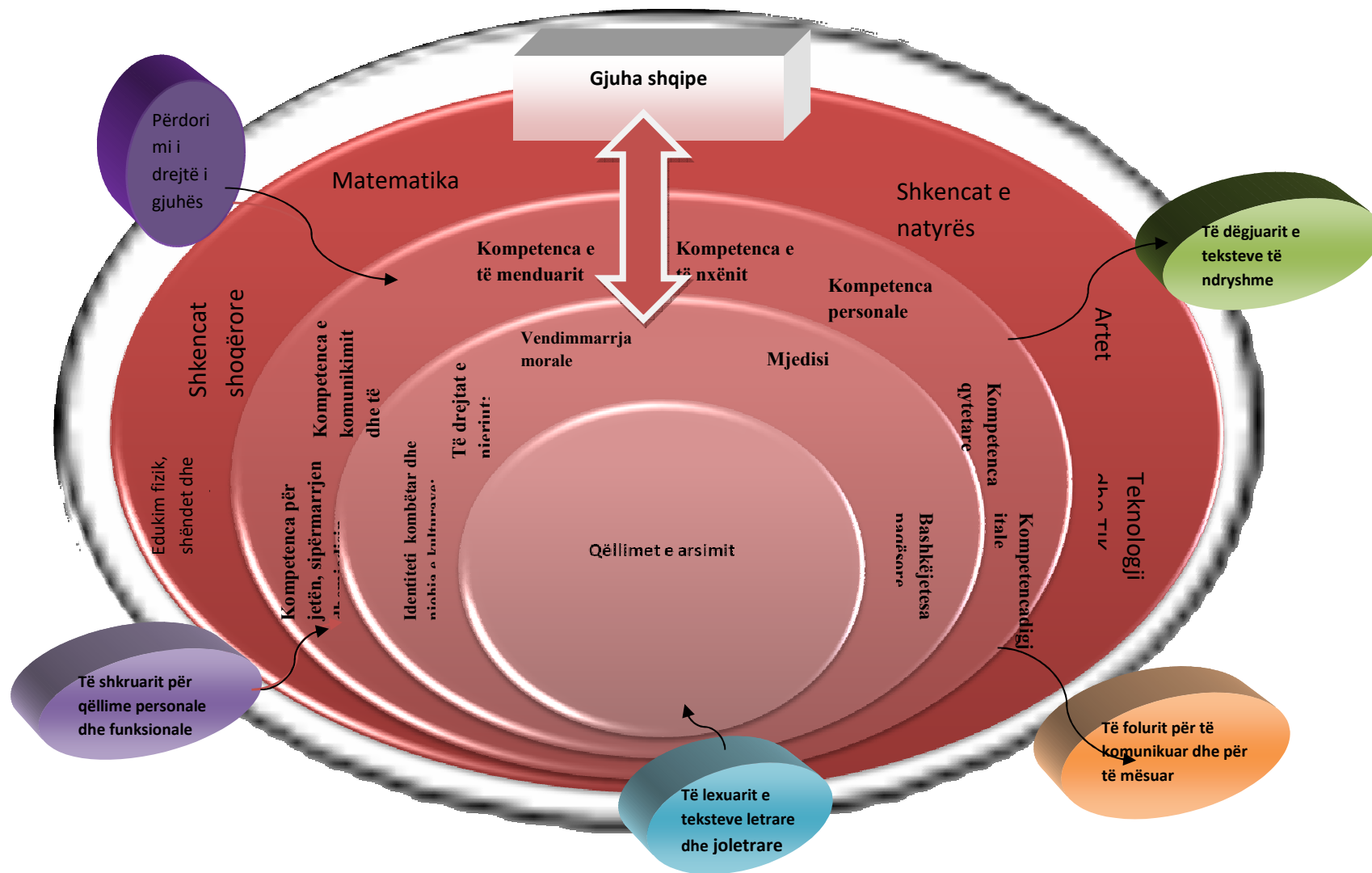
Fakultetet e mësuesisë mund ta përdorin programin lëndor për të përshtatur kurrikulat e tyre, me qëllim përgatitjen efektive të mësuesve të ardhshëm, si dhe për praktikën pedagogjike të studentëve.

Programi i gjuhës shqipe ka në fokus realizimin e kompetencave kyçe dhe kompetencave të fushës (janë të përbashkëta për të gjitha lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”). Gjatë punës për përmbushjen e kompetencave kyçe dhe kompetencave të fushës, nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe do të realizohen temat ndërkurrikulare të cilat mundësojnë lidhjen e lëndës me jetën e përditshme, shoqërinë dhe tregun e punës.

Në program, gjithashtu, përshkruhet lidhja e gjuhës shqipe me fushat e tjera, në mënyrë që formimi i nxënësit të mos jetë fragmentar, por tërësor.

Në program janë përcaktuar njohuritë, aftësitë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet për çdo kompetencë të fushës. Këto njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime janë klasifikuar sipas disa tematikave. Në program janë dhënë edhe orët mësimore për çdo kompetencë.

Diagrama e mëposhtme paraqet organizimin e programit.

1. Qëllimet e arsimit parauniversitar

Arsimi parauniversitar krijon kushte dhe mundësi që nxënësit: të ndërtojnë dhe të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera që kërkon shoqëria demokratike; të zhvillohen në mënyrë të pavarur e të gjithanshme; të kontribuojnë në ndërtimin dhe mirëqenien vetjake dhe të shoqërisë shqiptare dhe të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës.

Në arsimin parauniversitar nxënësit:

- kultivojnë identitetin vetjak, kombëtar dhe përkatësinë kulturore;
- përvetësojnë vlera të përgjithshme kulturore dhe qytetare;
- zhvillohen në aspektet intelektuale, etike, fizike, sociale dhe estetike;
- zhvillojnë përgjegjësi ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj shoqërisë dhe ndaj mjedisit;
- aftësohen për jetë dhe për punë, në kontekste të ndryshme shoqërore e kulturore;
- aftësohen për të nxënë gjatë gjithë jetës;
- zhvillojnë shpirtin e sipërmarrjes;
- përdorin teknologjitë e reja.

2. Qëllimet e programit të gjuhës shqipe

Qëllimet e lëndës së gjuhës shqipe për nxënësit në arsimin bazë janë:

- zhvillimi i aftësive për të folur, dëgjuar, lexuar dhe shkruar tekste të llojeve të ndryshme, si dhe kultivimi nëpërmjet këtyre teksteve i mendimit kritik e krijues.
- kërkimi, gjetja, gjykimi në mënyrë kritike dhe përdorimi i informacionit që merret nga mediat dhe interneti.

- njohja dhe vlerësimi i letërsisë shqipe dhe i letërsisë botërore nëpërmjet studimit të krijimtarisë së shkrimtarëve përfaqësues të periudhave të ndryshme (tekste të përshtatshme për moshën e nxënësve).
- krijimi i besimit se përmes leximit zhvillohet mënyra e të menduarit, bota shpirtërore dhe personaliteti i njeriut.
- zhvillimi i imagjinatës dhe ndjenjave rreth dukurive të jetës dhe botës që i rrethon.
- zotërimi i njohurive, aftësive, shkathtësive dhe qëndrimeve të duhura rreth sistemit gjuhësor të shqipes.
- vlerësimi i gjuhës shqipe si pjesë e kulturës sonë kombëtare dhe si mjet komunikimi.

3. Lidhja e kompetencave kyçe me kompetencat e fushës

Realizimi i kompetencave kyçe të Kornizës kurrikulare gjatë procesit të mësimdhënies dhe nxënies kërkon që mësuesi të lidhë kompetencat kyçe me kompetencat e fushës për secilën shkallë. Për ta realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë metodat, teknikat dhe mjetet e përshtatshme didaktike për realizimin e çdo kompetence dhe rezultati të të nxënit. ***Kompetenca përcaktohet si harmonizim i njohurive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve për t'i trajtuar plotësisht situatat e kontekstit.*** Kur nxënësi përmbush kompetencat gjuhësore, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyçe. P.sh., gjatë prezantimeve të ndryshme në orët mësimore të kompetencës së të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar, nxënësi përdor edhe mjetet e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit dhe realizon kështu edhe kompetencën digjitale. Rezultatet e të nxënit të kompetencave të fushës ku bën pjesë lënda e gjuhës shqipe pasqyrojnë të njëjtën qasje me rezultatet e të nxënit të kompetencave kyçe në këndvështrimin e domosdoshmërisë së tyre në jetë, shoqëri dhe punë.

Më konkretisht, për të realizuar lidhjen e kompetencave kyçe me kompetencat e fushës mësuesi ndjek këto hapa:

- përzgjedh rezultatit/et e të nxënit për kompetencat kyçe që synon të arrijë nxënësi në shkallën përkatëse;
- zbërthen në rezultate të nxënit për kompetencat kyçe për secilin vit mësimor rezultatit/et e të nxënit për shkallë, për kompetencat kyçe;

- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e mësimdhënies, përmes të cilave realizon rezultatet e të nxënit;
- planifikon mësimdhënien duke përfshirë periudhën kohore gjatë së cilës do t'i arrijë rezultatet e të nxënit brenda vitit shkollor;
- kryen analiza dhe vlerësime të ecurisë së nxënësve pas realizimit të orëve mësimore, detyrave, projekteve, për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxënit për vit mësimor dhe shkallë për fushën “Gjuhët dhe komunikimi”.

Diagrama e mëposhtme konkretizon lidhjen e kompetencave kyçe me kompetencat e fushës.

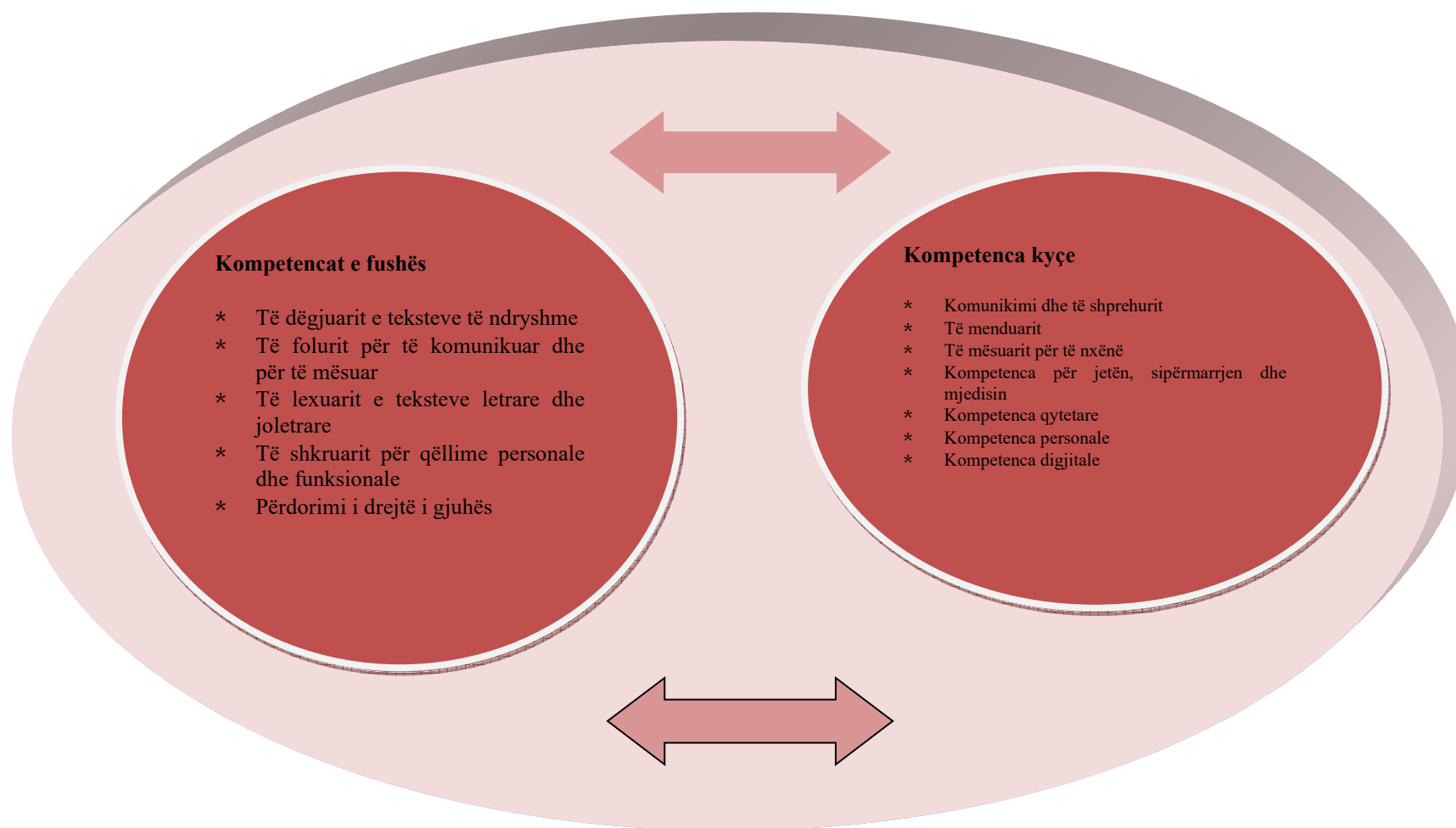

Tabela: Rezultatet kryesore të të nxënit sipas kompetencave kyçe që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës së tretë dhe të katërt.

Në kurrikulën bërthamë janë përcaktuar rezultatet e të nxënit për çdo kompetencë kyçe. Këto rezultate realizohen nëpërmjet fushave të të nxënit. Natyrisht, secila fushë dhe lëndë mund të kontribuojë në disa rezultate të nxëni. Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” ndihmon realizimin e të gjitha kompetencave, por më së shumti realizimin e kompetencës së komunikimit dhe të shprehurit. Tabela e mëposhtme paraqet rezultatet e të nxënit të kompetencave kyçe që realizohen edhe nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës së tretë dhe të katërt.

SHKALLA 3	SHKALLA 4
KOMPETENCA E KOMUNIKIMIT DHE TË SHPREHURIT	
<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. shpreh mendimin e vet për një temë të caktuar me gojë ose me shkrim, si dhe në forma të tjera të komunikimit; 2. dëgjon me vëmendje prezantimin dhe komentet e bëra nga të tjerët rreth një teme, duke bërë pyetje, komente, sqarime dhe propozime; 3. lexon rrjedhshëm, me intonacionin e duhur, një tekst të caktuar rrëfyes, përshkrues, shkencor, publicistik etj. dhe e komenton atë sipas kërkesës me gojë ose me shkrim; 4. shpjegon qartë dhe saktë, me gojë ose me shkrim, kuptimin e termave (fjalëve, koncepteve) të reja, duke përdorur gjuhën dhe fjalorin e përshtatshëm; 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. merr pjesë në bashkëbisedime me moshatarët dhe të rriturit për tema me interes mësimor dhe shoqëror duke bërë pyetje, duke dhënë përgjigje dhe duke veçuar informacionin kryesor; 2. transmeton saktë të dhënat e mbledhura për një temë konkrete në formë tekstuale, numerike, verbale, elektronike apo në ndonjë formë tjetër të të shprehurit; 3. prezanton para të tjerëve një projekt për një temë të dhënë, të përgatitur vetë ose në grup, duke gërshetuar format e komunikimit verbal dhe elektronik, si dhe veprimin praktik; 4. përshkruan me gojë dhe me shkrim një ngjarje të lexuar ose të dëgjuar duke ruajtur rrjedhën logjike të saj;

<ol style="list-style-type: none"> 5. veçon informacionin kryesor nga një libër, gazetë, revistë, internet, radio, TV etj., e komenton dhe e shfrytëzon atë si referencë gjatë hartimit të një punimi ose detyre me shkrim; 6. shkruan një tekst deri në 500 fjalë (letër, udhëzim, kërkesë, ese etj.), duke respektuar rregullat gjuhësore; 7. shpreh drejt një mendim apo kërkesë, me gojë ose me shkrim, në gjuhën amtare ose të huaj, për një situatë të caktuar (për udhëzim, ndihmë, informim, orientim etj), duke ndërvepruar në grup ose në klasë; 8. përdor programet softuerike për komunikim të drejtpërdrejtë dhe në distancë nëpërmjet formave të caktuara të komunikimit (për nevojat e veta apo si detyrë shkollore). 	<ol style="list-style-type: none"> 5. harton një tekst, deri në pesëqind fjalë (bazuar në imagjinatën e vet), duke vazhduar një rrëfim gojor apo tekst të lexuar më parë; 6. analizon përmbajtjen dhe kuptimin e nocioneve (koncepteve) të reja, duke përdorur leksikun e përshtatshëm; 7. diskuton për një temë të caktuar në gjuhën amtare, në gjuhën angleze ose në gjuhën e dytë të huaj, në lëndë të ndryshme, duke respektuar rregullat e komunikimit; 8. identifikon burime të ndryshme informacioni për arsimim dhe orientim profesional, si dhe zhvillon një plan individual për zhvillimin e karrierës së tij.
--	--

KOMPETENCA E TË MENDUARIT

<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. parashtron argumente pro ose kundër për një temë/problem të caktuar gjatë një debati ose publikimi në media; 2. shpreh mendimin për një punim letrar apo artistik duke dalluar ndryshimet dhe analogjitë ndërmjet krijimeve të 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. paraqet në forma të ndryshme (me gojë, të shkruar, grafike, me simbole) argumente për të përforcuar mendimin apo qëndrimin e vet për një problem nga fusha të caktuara; 2. përzgjedh dhe klasifikon informacionin nga burime të ndryshme në bazë të një kriteri të caktuar për një temë konkrete dhe e përdor për
--	---

<p>ngjashme;</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. harton planin e punës për realizimin e një krijimi/detyre (letrare), duke përcaktuar hapat kryesorë të zbatimit; 4. zgjidh një problem (gjuhësor) dhe arsyeton përzgjedhjen e procedurave përkatëse; 5. përzgjedh dhe demonstroi strategji të ndryshme për zgjidhjen e një problemi (gjuhësor) duke paraqitur rezultat të njëjtë; 6. përdor krahasimin dhe kontrastin për të gjetur dallimet dhe ngjashmëritë kryesore midis dy e më shumë dukurive ose krijimeve artistike. 	<p>marrjen e një vendimi apo për zgjidhjen e një problemi/detyre;</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. analizon një punim (p.sh. artikull gazete, pikturë etj.) duke gjetur analogji dhe dallime me punime të ngjashme nga autorë të ndryshëm; 4. përpunon idenë e vet në një projekt me shkrim për një çështje të caktuar duke propozuar qëllimin, aktivitetet kryesore, afatet, vendin, personat, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e tyre dhe parashikon pengesat e mundshme gjatë realizimit; 5. argumenton ndërmarrjen e hapave konkretë, të cilët çojnë në përfundimin e një detyre/aktiviteti, zgjidhjen e një problemi, të ndonjë punimi në klasë/shkollë apo gjetiu; 6. demonstroi zgjidhjen e një problemi (matematikor, gjuhësor etj.) bazuar në të dhënat tekstuale, numerike, eksperimentale të detyrës, e cila realizohet në klasë/shkollë apo jashtë saj; 7. interpreton një rregull, koncept apo proces të caktuar, duke e ilustruar atë me shembuj konkretë nga situatat të jetës së përditshme me shkrim/me gojë.
KOMPETENCA E TË NXËNIT	
<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. përzgjedh të dhëna nga burime të ndryshme (libra, revista, udhëzues, fjalorë, enciklopedi ose internet), të cilat i 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. regjistron në formë të shkruar, grafike, etj., informacionin/ faktet për një temë; veçon me anë të teknikave të ndryshme pjesët sipas

shfrytëzon për realizimin e temës/detyrës së dhënë dhe i klasifikon ato burime sipas rëndësisë që kanë për temën;

2. zbaton në mënyrë të pavarur udhëzimet e dhëna nga një burim (tekst shkollor, libër, internet, media) për të nxënë një temë, veprim, aktivitet ose detyrë që i kërkohet;
3. shfrytëzon portofolin personal për identifikimin e përparësive dhe mangësive në funksion të vetëvlerësimit të përparimit dhe përmirësimit të suksesit në fushën e caktuar;
4. ndërlidh temën e re ose një çështje të dhënë me njohuritë dhe përvojat paraprake, duke i paraqitur në forma të ndryshme të të shprehurit (kolona, tabela, grafike) sipas një radhitjeje logjike;
5. përdor programe të përshtatshme kompjuterike për zgjidhjen e problemeve dhe kryerjen e detyrave në fusha të ndryshme të dijes;
6. parashtron pyetje (pse, çfarë, si, kur) dhe organizon mendimet e veta në formë të shkruar për temën/ problemin e dhënë dhe vlerëson përparimin e vet deri në zgjidhjen e duhur; menaxhon emocionet, ndjenjat, kohën, shfrytëzimin e

rëndësisë dhe nevojës për temën/detyrën e dhënë;

2. shfrytëzon në mënyrë efikase fjalorët, enciklopeditë dhe teknologjinë informative apo burime të tjera për zhvillimin e një ideje /projekti me bazë klase/shkolle ose jashtë saj;
3. regjistron, skedon dhe përdor teknika të tjera për të menaxhuar informacionin/ faktet ose formulat për një temë duke i radhitur ato sipas llojit, burimit dhe rëndësisë;
4. parashtron pyetje për çështje të ndryshme dhe organizon mendimet për të gjetur përgjigje për temën apo problemin e caktuar duke evidentuar përparimin/vështirësitë deri në zgjidhjen përfundimtare.
5. paraqet/skicon idetë e veta për ecurinë dhe mënyrën e zhvillimit të një aktiviteti duke e argumentuar para të tjerëve;
6. prezanton në mënyrë të pavarur udhëzimet /simbolet e dhëna në libër, skicë, plan, partiturë muzikore, skenar, koreografi etj., për të përmbushur një veprim, aktivitet ose detyrë që kërkohet prej tij;
7. shfrytëzon në mënyrë të efektshme teknika të ndryshme gjatë të nxënies të temës së dhënë duke klasifikuar informacionin e njohur nga ai i panjohur, si dhe atë që është i paqartë;

materialeve dhe mjeteve gjatë kryerjes së një detyre/aktiviteti (në klasë/shkollë apo diku tjetër).

8. përdor elementet e portofolit personal për vetëvlerësimin dhe identifikimin e anëve të forta, i shfrytëzon ato për përparimin në mësim dhe për orientimin për karrierë.

KOMPETENCA PËR JETËN, SIPËRMARRJEN DHE MJEDISIN

Nxënësi:

1. përgatit planin e punës për organizimin e një aktiviteti të caktuar në shkollë ose në komunitet dhe e realizon atë me sukses;
2. zhvillon një projekt individual ose në grup për kryerjen e një aktiviteti mjedisor apo shoqëror me rëndësi për shkollën ose për komunitetin;
3. përdor programet kompjuterike për përgatitjen e materialeve të nevojshme grafike, ilustrim (të ftesave, pamfleteve, njoftimeve apo publikimeve);
4. bashkëvepron në mënyrë aktive me moshatarët dhe të tjerët (pavarësisht statusit të tyre social, etnik etj.) për realizimin e një aktiviteti të përbashkët (projekti/aktiviteti në bazë klase/shkolle apo jashtë saj);
5. merr pjesë si anëtar i një jurie, (në nivel klase apo shkolle) për

Nxënësi:

1. vlerëson rëndësinë e punës individuale dhe në grup për zhvillimin e komunitetit nëpërmjet shembujve konkretë nga jeta e përditshme;
2. përdor materiale, burime të ndryshme informimi dhe teknologjinë në shkollë dhe në jetën e përditshme si ndihmë për përparimin në mësim dhe për orientim në karrierë.

<p>vlerësimin e një aktiviteti/konkursi artistik, duke u bazuar në kriteret e paracaktuara.</p>	
<p>KOMPETENCA PERSONALE</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. merr pjesë ose drejton punën në grup, bashkëpunon me përfaqësues të komunitetit për të ndihmuar moshatarët dhe anëtarët e tjerë të komunitetit, që kanë probleme shëndetësore, sociale, ekonomike, etj., dhe raporton (me gojë, me shkrim) për përvojat personale të fituara. 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. analizon shkaqet e një reagimi konfliktual apo emocional dhe propozon alternativa për zgjidhje të drejtë e pa pasoja duke ndarë përvojat, mendimet dhe ndjenjat me anëtarët e grupit;
<p>KOMPETENCA QYTETARE</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zbaton dhe respekton rregullat e mirësjelljes në klasë, shkollë etj. dhe mban qëndrim aktiv ndaj personave, të cilët nuk i respektojnë ato, duke shpjeguar pasojat për veten dhe për grupin ku bën pjesë; 2. shpjegon (në forma të ndryshme të shprehuri) domosdoshmërinë e respektimit dhe zbatimit të rregullave dhe ligjeve për raportet e shëndosha në bashkësi të ndryshme shoqërore apo në grupe të ndryshme interesi; 	<p>Nxënësi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. praktikon të drejtat dhe detyrimet si qytetar në situata konkrete të jetës së përditshme, në klasë, shkollë, komunitet ose gjatë diskutimit dhe respektimit të mendimit të tjetrit; 2. reagon ndaj personave të cilët shkelin, cënojnë ose mohojnë të drejtat e të tjerëve duke i ilustruar këto sjellje me shembuj të figurave të shquara historike, personazheve nga letërsia a filmat si dhe arsyeton pasojat e këtyre veprimeve për individin, grupin dhe komunitetin;

3. merr pjesë në aktivitetet që promovojnë tolerancë dhe diversitet kulturor, etnik, fetar, gjinor etj., në shkollë apo në komunitet, ku përfshihen moshatarë të të gjitha përkatësive të përmendura që jetojnë në bashkësinë e gjerë.

3. përgatit në grup një aktivitet, duke përdorur tolerancën si mjet për promovimin e diversitetit kulturor, etnik, gjinor, fetar, social etj., në shkollë apo në komunitet;

KOMPETENCA DIGJITALE

Nxënësi:

1. përdor mediat digjitale dhe mjediset informative për të komunikuar dhe bashkëpunuar, duke përfshirë komunikimet në distancë për zhvillimin e njohurive;
2. analizon, vlerëson, menaxhon informacionin e marrë elektronikisht (p.sh., hedhin disa informacione të marra nga interneti duke i përmbledhur në një tabelë ose grafik);
3. zhvillon aftësinë mediatike për identifikimin e burimit të informacionit dhe këndvështrimin analitik për gjykimin e tyre (p.sh., dallon nëse një material i marrë nga interneti është fakt dhe burimi është primar ose sekondar).

Nxënësi:

1. përdor TIK-un për të lehtësuar procesin e të nxënës dhe për të rritur efektivitetin në mësimnxënie;
2. përdor mjetet multimediale për të bashkëpunuar me persona të tjerë dhe për të rritur produktivitetin e tij dhe të nxënës efektiv;
3. bashkëpunon me moshatarët e tij duke përdorur mjetet e telekomunikacionit bashkëpunues, për të hetuar tema mësimore, për të zgjidhur çështje dhe probleme që mund të lindin në shkollë dhe jashtë saj.

4. Lidhja e gjuhës shqipe me temat ndërkurrikulare

Temat ndërkurrikulare janë tema madhore, me të cilat përballet shoqëria tani dhe në të ardhmen. Ato integrojnë fushat e të nxënit, të cilat ndihmojnë nxënësit të interpretojnë botën dhe të lidhin dijet e marra në shkollë me jetën dhe me interesat e tyre. Në Kornizën Kurrikulare dhe në kurrikulat bërthamë janë përcaktuar temat ndërkurrikulare të cilat janë:

- Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave
- Të drejtat e njeriut
- Vendimmarrja morale
- Mjedisi
- Bashkëjetesa paqësore

Gjuha shqipe për specifikat dhe hapësirat që ka (sasia e orëve mësimore) lejon krijimin e situatave mësimore të cilat mundësojnë trajtimin e këtyre temave. Kështu p.sh., leximi dhe studimi i teksteve të ndryshme letrare zhvillojnë te nxënësit identitetin dhe krenarinë kombëtare dhe njohjen e vlerësimit të kulturës botërore. Tema si: të drejtat e njeriut, vendimmarrja morale, mjedisi, zhvillimi i qëndrueshëm etj., mund të realizohen gjatë diskutimeve dhe bashkëbisedimeve në grup, të cilat mund të zhvillohen gjatë orëve mësimore të kompetencës së të folurit. Mësuesi mund të krijojë edhe situata mësimore gjatë të cilave nxënësit shprehen në forma të ndryshme: ese, poezi, tregime dhe krijime të tjera rreth temave të mësipërme. Punët në grupe që zhvillohen në lëndën e gjuhës shqipe ndihmojnë në krijimin e aftësive të nxënësve për të jetuar në mënyrë paqësore me të tjerët.

5. Lidhja e gjuhës shqipe me fushat e tjera të të nxënësve

Mësimi i gjuhës shqipe në shkollë (edhe lëndët e tjera të fushës gjuha dhe komunikimi) mbështet edhe realizimin e kompetencave të fushave të tjera të kurrikulës. Në gjuhën shqipe nxënësve: fitojnë njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar me gojë dhe me shkrim; lexojnë dhe kuptojnë tekste të llojeve të ndryshme; pasurojnë fjalorin dhe botëkuptimin e tyre duke lexuar tekste letrare; mësojnë të shkruajnë tekste të ndryshme (opinione, raporte, udhëzime etj.); mësojnë ta përdorin drejt gjuhën etj. Të gjitha këto njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime sigurojnë suksesin e nxënësve edhe në fushat dhe lëndët e tjera. Natyrisht në këtë lidhje ka marrje dhe dhënie.

Për shembull, aftësitë e të lexuarit mbështesin kuptimin e ushtrimeve dhe teksteve matematikore, nga ana tjetër aftësitë për të zgjidhur probleme në matematikë ndikojnë në gjykimin dhe mendimin kritik të nxënësve rreth teksteve të ndryshme.

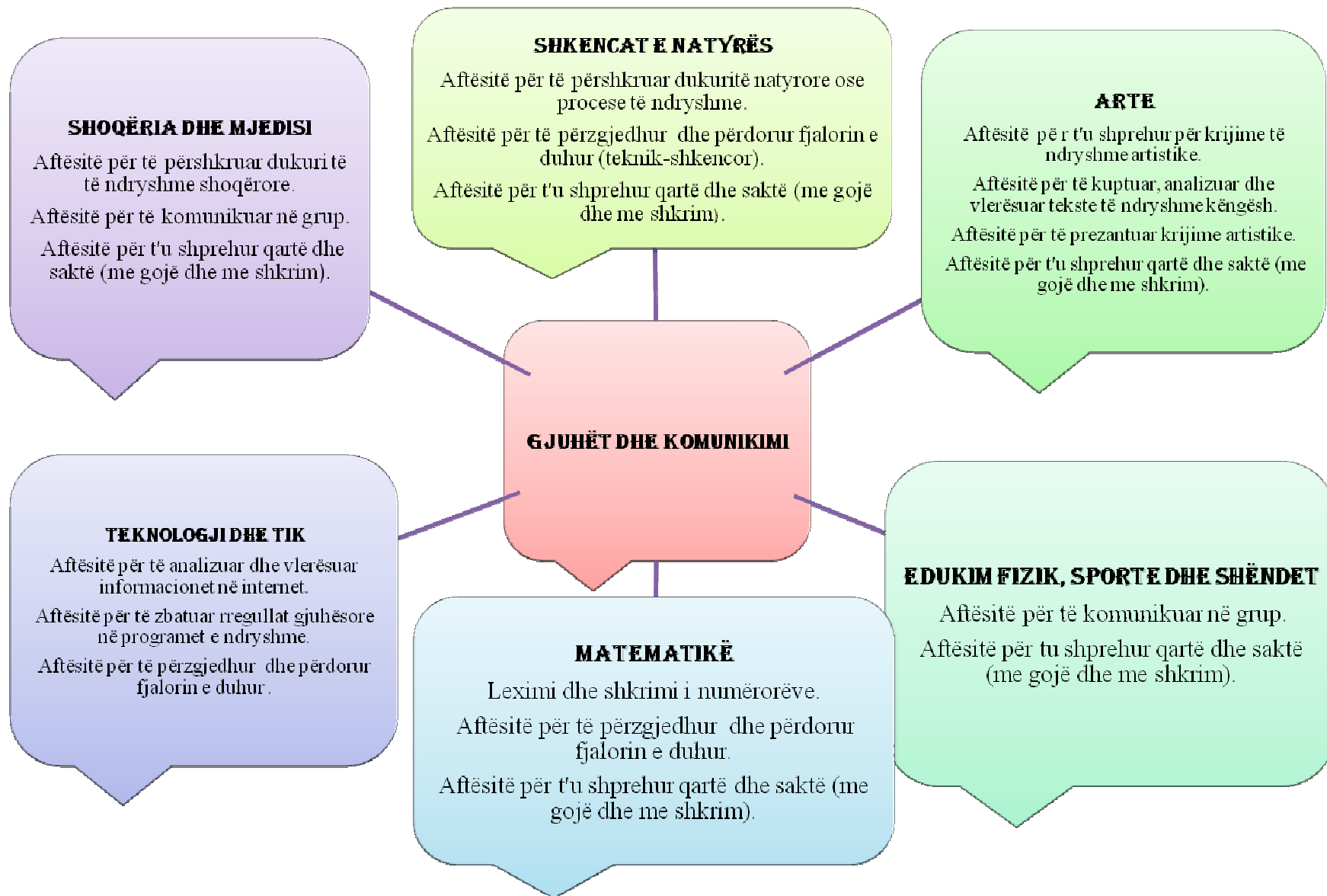
Kuptimi ose analiza e teksteve të shkencave të natyrës kërkon aftësi të mira leximi. Po kështu, p.sh., leximi i një proze i ndihmon nxënësve të marrin njohuri rreth natyrës, siç njohuritë e marra në shkencat e natyrës nxitin imagjinetën për të realizuar me shkrim një përshkrim të natyrës.

Lënda e gjuhës shqipe (përfshirë edhe gjuhën amtare dhe gjuhën e huaj) mbështet nxënësve në mësimin e shkencave shoqërore. Leximi dhe analiza e teksteve letrare ndikon që të kuptohen më mirë ngjarjet e figurat historike, marrëdhëniet mes njerëzve dhe vlerat shoqërore.

Mësimi i arteve të ndryshme mbështetet nga letërsia (tekstet letrare që studiohen nga nxënësve), e cila është pjesë e tyre. Kështu, analiza e teksteve letrare i ndihmon nxënësve të kuptojnë mjetet e shprehjes artistike; studimi dhe krijimi i teksteve të ndryshme si p.sh., i reklamave kërkojnë integrim me artet për elementet pamore të reklamave; ilustrimi i një analize të një teksti letrar me muzikën e një periudhe të caktuar i ndihmon nxënësve të kuptojnë efektin emocional të muzikës dhe mjetet e shprehjes së saj artistike. Element i përbashkët mes muzikës dhe gjuhës shqipe janë edhe këngët popullore dhe krijimet e tjera folklorike, studimi i të cilave integron gjuhën dhe artet.

Shembujt e mësipërm janë vetëm një nxitje për të kuptuar se në procesin mësimor krijohen mundësi për integrim mes fushave të të nxënit. Mësuesit me pasionin dhe përkushtimin që i karakterizon, mund të realizojnë pafund integrame mes fushave dhe lëndëve në situata të ndryshme të nxëni. Ky integrim i lejon nxënësit të mos marrin njohuri të fragmentuara dhe të shkëputura nga jeta.

Në diagramën e mëposhtme janë dhënë aftësitë që gjuha shqipe u siguron fushave të tjera të të nxënit.

6. Kompetencat e fushës

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe të gjitha lëndët që bëjnë pjesë në këtë fushë realizojnë 5 kompetenca të cilat janë: të dëgjuarit e teksteve të ndryshme; të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar; të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare; të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale; përdorimi i drejtë i gjuhës.

Përshkrimi i kompetencave të fushës

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Nxënësit marrin njohuri, zhvillojnë qëndrime dhe vlera, si dhe zbatojnë aftësi dhe shkathtësi duke dëgjuar tekste të shkruara, të folura dhe mediatike.

Më konkretisht, nxënësit kuptojnë se sjellja dhe qëndrimet e duhura gjatë të dëgjuarit ndikojnë pozitivisht te të tjerët. Ata dallojnë disa cilësi të zërit të folësit si: intonacioni, ritmi, theksi, volumi i zërit. Gjithashtu, nxënësit tregojnë brendinë e teksteve, veçojnë idenë kryesore, dallojnë fjalët ose frazat kyçe, bëjnë konkluzione, krahasojnë ose klasifikojnë, si dhe bëjnë vlerësime të thjeshta për tekstet që dëgjojnë.

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Nxënësit: përdorin mirë gjuhën standarde shqipe gjatë folurit; kuptojnë dhe zbatojnë në komunikim karakteristikat e gjuhës së folur; shqiptojnë saktë dhe me intonacionin e theksin e duhur fjalët dhe fjalitë, me qëllim që të jenë të kuptueshëm dhe interesantë për të tjerët; shoqërojnë të folurin edhe me elemente të komunikimit joverbal; diskutojnë dhe bashkëveprojnë me të tjerët gjatë punës në grup.

c) Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Nxënësit lexojnë tekste letrare dhe joletrare që u përkasin periudhave të ndryshme, tekste klasike dhe bashkëkohore, shqipe dhe botërore dhe demonstrojnë kuptimin, interpretimin, analizën, vlerësimin dhe gjykimin e këtyre teksteve (të përshtatshme për zhvillimin moshor të nxënësve).

d) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Nxënësit shkruajnë për qëllime dhe lexues të ndryshëm. Ata ndjekin gjatë të shkruarit hapa si: planifikimi, organizimi i ideve, rishikimi dhe redaktimi. Nxënësit, gjithashtu, respektojnë strukturën, tiparet e tekstit, si dhe rregullat gjuhësore.

f) Përdorimi i drejtë i gjuhës

Që nxënësit të flasin dhe të shkruajnë në mënyrën e duhur, atëherë ata duhet të zotërojnë njohuri e të demonstrojnë shkathtësi, vlera dhe qëndrime në lidhje me sistemin gjuhësor të gjuhës amtare, të gjuhës shqipe dhe të gjuhëve të huaja. Kështu, nxënësit dallojnë pjesët e ndryshme të ligjëratës, kategoritë e tyre gramatikore dhe i përdorin në trajtën e duhur gjatë komunikimit; dallojnë llojet e ndryshme të fjalive dhe funksionet e fjalëve në fjali dhe i zbatojnë këto njohuri në komunikimin e përditshëm; përdorin gjuhën standarde, njohin dialektet e pjesë të tjera të leksikut dhe respektojnë diversitetin gjuhësor; kanë njohuri për mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe, dallojnë kuptimet e fjalëve dhe i përdorin për të pasuruar fjalorin e tyre.

7. Ndarja e kohës mësimore për secilën klasë

Gjuha shqipe është lëndë e detyrueshme në arsimin bazë. Ajo zhvillohet përgjatë nëntë viteve të këtij arsimit. Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore sipas kompetencave, gjatë shkallës së tretë dhe të katërt (klasa 6-9). Kjo shpërndarje orësh është sugjeruese dhe shumica e tyre është e barabartë me sasinë e orëve vjetore të përcaktuara në planin mësimor të arsimit bazë.

Klasa/ shkalla	6	7	Shkalla 3	8	9	Shkalla 4
Orë/javë	4	5	10	4	5	10
Orë gjithsej	140	175	315	140	175	315

Koha mësimore për çdo kompetencë përdoret për njohuri të reja, përsëritje, projekte, testime, diktime, biseda letrare etj. Mësuesi ka të drejtë të ndryshojë deri në masën 10% të orëve të një kompetence.

Nxënësit në lëndën e gjuhës shqipe, pothuajse, çdo orë flasin, dëgjojnë, lexojnë, shkruajnë dhe fitojnë njohuri dhe shkathtësi rreth sistemit gjuhësor, megjithatë theksi vihet në njërin nga këto kompetenca. Ky fakt përcakton edhe orët për këtë kompetencë. P.sh., në klasën e gjashtë janë përcaktuar rreth 15 orë për kompetencën e të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale. Kjo do të thotë që nxënësit do të shkruajnë, pothuajse, në çdo orë mësimi, por theksi në këto 15 orë do të vihet më shumë te kjo kompetencë.

Kompetencat/ klasat	Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme	Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar	Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare	Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale	Përdorimi i drejtë i gjuhës	TOTALI
Klasa e gjashtë	10	10	45	15	60	140

Klasa e shtatë	10	10	70	25	60	175
SHKALLA E TRETË	20	20	115	40	120	315
Klasa e tetë	8	7	45	20	60	140
Klasa e nëntë¹ (20 orë për PL)	8	7	65	20	55	175
SHKALLA E KATËRT	16	14	110	40	115	315

III. QËLLIMET E SHKALLËS SË TRETË DHE TË KATËRT

Gjatë shkallës së tretë dhe të katërt, nxënësit:

- komunikojnë qartë dhe saktë (me gojë dhe me shkrim) në varësi edhe të qëllimit situatës;
- shprehin opinionet e tyre, në mënyrë korrekte nga ana gjuhësore, gjatë diskutimeve dhe punëve në grup;
- dëgjojnë, lexojnë dhe kuptojnë lloje të ndryshme tekstesh, nxjerrin konkluzione dhe i vlerësojnë këto tekste (me gojë ose me shkrim);
- gjejnë informacion në media dhe internet, gjejnë në mënyrë kritike këtë informacion dhe e përdorin atë në mënyrën e duhur;
- njohin llojet e ndryshme të teksteve, përdorimet e tyre, si dhe hartojnë e prezantojnë tekste të ndryshme;
- lexojnë tekste letrare të gjinive të ndryshme dhe zhvillojnë botën emocionale përmes tyre;
- vlerësojnë letërsinë si pjesë e rëndësishme e kulturës kombëtare dhe botërore;

¹ Në këtë klasë, 20 orë mësimore janë lënë për përgatitjen e nxënësve për Provimin e Lirimit.

- kuptojnë, interpretojnë dhe analizojnë tekste letrare si një burim për të njohur histori të ndryshme, marrëdhëniet njerëzore, ndjenjat, vlerat etj.;
- përdorin gjuhën standarde në shkollë dhe jashtë saj, si dhe zbatojnë rregullat themelore gramatikore;
- kuptojnë rëndësinë e gjuhës shqipe si vlerë e kulturës kombëtare.

1. Përmbajtja e shkallës së tretë

Në programin e gjuhës shqipe për shkallën e tretë janë paraqitur rezultatet e të nxënit për çdo kompetencë. Kompetencat zhvillohen përmes disa *tematikave*. Tematikat dhe renditja e tyre nuk presupozojnë që realizimi i tyre përgjatë vitit shkollor ose shkallës të zhvillohet e ndarë në këtë renditje. Kombinimi dhe ndarja e njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve në orë mësimi, kapituj apo grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (më kryesorët janë mësuesit dhe autorët e teksteve). Më poshtë janë dhënë tematikat për çdo kompetencë.

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

- Rregullat e të dëgjuarit;
- Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

- Rregullat dhe organizimi i të folurit
- Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup

c) Të lexuarit e teksteve të ndryshme

- Të lexuarit për të kuptuar
- Të lexuarit e teksteve letrare
- Të lexuarit e teksteve joletrare

d) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

- Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit
- Të shkruarit për qëllime personale
- Të shkruarit për qëllime funksionale

e) Përdorimi i drejtë i gjuhës

- Sintaksë
- Morfologji
- Leksikologji dhe semantikë
- Drejtshkrim
- Fonetikë dhe fonologji

KOMPETENCA: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi demonstroi vëmendje, interes, respekt dhe empati për folësin. Ai kupton tekstet që dëgjon, lidh informacionin ose përmbajtjen e tekstit me jetën dhe njohuritë e tij. Nxënësi jep gjykimet e tij rreth tekstit që dëgjon, si dhe dallon qëllimin dhe ndjenjat e folësit. Nxënësi,

gjithashtu, zhvillon aftësitë për të krahasuar dhe vlerësuar tekste të ndryshme (të shkruara, të folura dhe mediatike).	
Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë	
Nxënësi: <ul style="list-style-type: none"> - kupton, krahason dhe përmbledh mendimet e të tjerëve nga materialet e dëgjua, të shikuara ose të prezantuara, si dhe reflekton për to; - jep mendimet dhe gjykimet e tij rreth teksteve që dëgjon. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
Gjatë orëve mësimore të përcaktuara në program nxënësi dëgjon dhe punon (tregon brendinë, analizon, jep gjykime të thjeshta etj.) me tekste të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> - diskutime; - lloje të ndryshme poezish; - rrëfime personale (anekdota gojore, ngjarje të jetuara); - tregime të shkurtra, radio drama, teatër me kukulla; - udhëzime të shkurtra, receta; - filma për fëmijë, emisione televizive. Nxënësi, gjithashtu, merr njohuri si: <ul style="list-style-type: none"> - Identifikimi i shkakut dhe pasojës në një tekst - Identifikimi i problemit dhe i zgjidhjes në një tekst 	Rregullat e të dëgjuarit <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dëgjon me vëmendje dhe përqendrim: duke shikuar në sy personin që flet, si dhe duke mbajtur trupin në një pozicion korrekt. <p>Të dëgjuarit për të kuptuar dhe vlerësuar tekstin</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kujton njohuritë paraprake që ka rreth temës ose përmbajtjes së tekstit; - parashikon rreth tekstit që do të dëgjojë;

	<ul style="list-style-type: none"> - mban shënime gjatë të dëgjuarit; - pyet ose kërkon sqarime për idetë, konceptet ose fjalët që nuk i kupton mirë; - kërkon informacion shtesë; - ritregon me detaje dhe ilustrime përmbajtjen e tekstit; - interpreton tekstin duke dhënë gjykimet e tij; - identifikon ngjashmëri dhe dallime mes informacioneve që dëgjon nga burime të ndryshme (në biseda, në televizion ose në ndonjë media tjetër); - dallon rendin e ngjarjeve dhe ideve; - dallon shkakun dhe pasojën në një tekst; - dallon problemin dhe zgjidhjen në një tekst.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tregon respekt, empati dhe interes ndaj folësit; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Përshkrimi i tematikave të kompetencës	
Nxënësi kupton dhe përdor bisedat, diskutimet dhe debatet, si dhe vazhdon të zhvillojë aftësitë dhe shkathtësitë e tij për të bashkëpunuar me të tjerët në prezantime detyrash, projektesh e krijimesh të ndryshme. Nxënësi përshtat të folurin me qëllimin, situatën dhe dëgjuesin.	
Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë	
Nxënësi:	
<ul style="list-style-type: none"> - zgjedh formën e përshtatshme për të përcjellë informacionin, idetë, ndjenjat dhe pikëpamjet e tij; - merr pjesë në biseda shoqërore me moshatarët dhe të rriturit mbi tema të njohura duke pyetur dhe duke iu përgjigjur pyetjeve; - identifikon materiale të ndryshme dhe i përdor për të dhënë mesazhe ose porosi nëpërmjet reklamave e lajmërimeve dhe bën prezantimin e tyre në media. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
Gjatë bisedave dhe diskutimeve në klasë rreth temave ² si: <i>mbresa udhëtimesh brenda dhe jashtë vendit, përshtatja në një mjedis të ri, leximet, pasionet dhe aktiviteti fizik, festat dhe rëndësia e tyre etj.</i> , nxënësi merr edhe njohuritë e mëposhtme: <ul style="list-style-type: none"> - Komunikimi me të rriturit dhe bashkëmoshatarët (ndryshimet në komunikim) - Diskutimi rreth një teme të dhënë dhe reagimi ndaj vërejtjeve 	Rregullat dhe organizimi i të folurit Nxënësi: <ul style="list-style-type: none"> - flet duke përdorur intonacionin e duhur, theksin e saktë (e fjalëve dhe fjalive), volumin e përshtatshëm të zërit, si dhe pauzat për të bërë përshtypje te të tjerët; - jep informacione, ide, ndjesi, emocione duke përdorur fjalorin e duhur; - përshtat të folurin në varësi të tematikës, dëgjuesit, qëllimit dhe

²Tematikat e dhëna në këtë kompetencë janë sugjeruese. Autorët e teksteve dhe mësuesit janë të lirë të zgjedhin edhe tema të tjera, në varësi të dëshirave dhe interesave të nxënësve.

<p>të të tjerëve</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vlerësimi i ideve dhe opinioneve të të tjerëve gjatë një diskutimi - Përgatitja e një prezantimi të shkurtër (me gojë) 	<p>situatës;</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon disa ndryshime mes komunikimit me të rriturit dhe komunikimit me bashkëmoshatarët. <p>Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup</p> <ul style="list-style-type: none"> - bën pyetje për t'u sqaruar dhe për të marrë më shumë informacion gjatë diskutimeve në grup; - ofron të dhëna ose informacion, si dhe shpreh mendimin ose këndvështrimin e tij personal; - jep argumentet e tij gjatë diskutimeve në grup, si dhe pranon e vlerëson dhe opinionet e të tjerëve; - reciton me ndjenjë pjesë të ndryshme para bashkëmoshatarëve dhe mësuesve në aktivitete të ndryshme në shkollë; - planifikon dhe organizon lojëra me role.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flet në përputhje me normat e vlerat shoqërore, në situata të ndryshme komunikimi në klasë; - përdor në mënyrë korrekte gjatë të folurit elementet joverbale si: gjestet, mimika, kontakti me sy; - shfaq me siguri e besim në vetvete mendimet, përvojat dhe argumentet e tij; - nxit diskutimet në grup duke ofruar kontributin e tij; - diskuton bashkërisht në grup për të arritur objektivin e një detyre duke ofruar idetë, zgjidhjet dhe këndvështrimet e tij. 	

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësit përzgjedh tekstin që lexon në varësi të qëllimit që ka. Ai përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin. Nxënësi demonstroi të kuptuarit e tekstit duke treguar brendinë dhe duke e ilustruar atë me fragmente dhe detaje nga teksti. Nxënësit gjykon me argumente idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të nënkuptuar, dallon elemente të formës dhe strukturës së teksteve, krahason personazhe, ide, informacione etj. Ai zbulon ngjashmëritë dhe ndryshimet mes teksteve. Nxënësi lexon, kupton, interpreton dhe gjykon një shumëllojshmëri tekstesh letrare dhe joletrare.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- interpreton tekstet duke përdorur idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë në tekst dhe idetë e nënkuptuara;
- dallon informacionin e rëndësishëm në tekst;
- lidh pjesët e ndryshme të një teksti dhe i analizon ato.

a) Tekste letrare

- analizon në tekste të ndryshme poetike, tregimtare dhe dramatike gjuhën e figurshme;
- dallon temën dhe analizon personazhet, mjedisin, kohën dhe subjektin në një tekst tregimtar dhe dramatik;
- dallon mjetet shprehëse në një tekst poetik dhe tregon funksionin e tyre;
- shpreh pëlqimet dhe mbron interpretimet e tij duke i ilustruar me detaje dhe pjesë nga teksti.

a) Tekste joletrare

- dallon përdorimin e gjuhës dhe terminologjisë së fushës në tekste të ndryshme;
- kupton tiparet e strukturës dhe organizimit në tekste të ndryshme (paragrafë, tituj, nëntituj etj.).

Njohuritë	Shkathtësitë
<p>Studim tekstesh letrare: 35 orë mësimore për tekstet letrare sugjerohen të ndahen shpërndahen si më poshtë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekste poetike: 10 orë të sugjeruara (5 - 6 tekste) - tekste në prozë: 20 orë të sugjeruara (10 -12 tekste) - tekste dramatike: 5 orë të sugjeruara (2-3 tekste) <p>Gjatë studimit të këtyre teksteve (kuptojnë, intepretojnë, analizojnë dhe gjykojnë) nxënësit marrin njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Renditja e ngjarjeve në një tekst (rrëfimtar ose dramatik) - Analiza e personazheve - Dallimi mes teksteve letrare dhe joletrare (shkurtimisht) - Metafora, personifikimi, aliteracioni <p>Studim tekstesh jo letrare: Gjatë 10 orëve mësimore nxënësit punojnë (kuptojnë, interpretojnë, analizojnë, krahasojnë, vlerësojnë) me tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura si: enciklopedi, udhëzime, artikuj gazetash dhe revistash, njoftime, shpjegime.</p>	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin ³</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin si p.sh.: <i>aktivizon njohuritë e mëparshme nëpërmjet një diskutimi në grup; lexon pjesë-pjesë tekstin dhe parashikon se çfarë do të ndodhë më pas duke dhënë arsyetime dhe argumente për parashikimin e tij; analizon elementet që shoqërojnë tekstin (piktura, ilustrime, lista, tabela, harta etj.) për ta kuptuar më mirë atë; i rikthehet leximit të tekstit deri sa ta kuptojë atë;</i> - përmbledh idetë kryesore duke i ilustruar me fragmente dhe detaje nga teksti; - u përgjigjet pyetjeve të mësuesit rreth brendisë së tekstit; - lidh idetë dhe informacionin e tekstit me njohuritë, përvojën ose leximet e mëparshme; - krahason në një tekst dy ose më shumë ide, koncepte, detaje, personazhe etj.; - gjykon me argumente idetë dhe informacionin e tekstit (<i>A mendoni se ky</i>

³ Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për tekstet letrare dhe joletrare.

<p>Gjatë studimit të këtyre teksteve nxënësit marrin edhe njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiparet e përgjithshme të një interviste, enciklopedie, udhëzimi, njoftimi ose shpjegimi - Funkzioni i <i>grafikëve, tabelave, pikturave, ilustrimeve</i> etj. që shoqërojnë tekstet 	<p><i>veprim zbulon diçka nga karakteri i personazhit? Ku e mbështetni mendimin tuaj?);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon tekstin letrar nga teksti joletrar. <p>Të lexuarit e teksteve letrare</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon tekste të ndryshme letrare poetike, në prozë dhe dramatike, të përshtatshme për moshën e tij; - flet shkurt (3-4 fjali) për autorin e tekstit letrar (krijimtarinë, jetën); - diskuton rreth brendisë, personazheve, përshtypjeve dhe ndjesive për tekstet që lexon; - tregon brendinë e tekstit duke u bazuar në fjalë kyçe, skica ose foto e figura; - tregon me hollësi subjektin, duke e ilustruar me detaje nga teksti; - bën pyetje të ndryshme rreth tekstit; - u përgjigjet pyetjeve rreth tekstit me fjalët e tij ose me shembuj nga teksti; - rendit ngjarjet e një teksti; - përshkruan kohën dhe mjedisin ku ndodhin ngjarjet; - përshkruan pamjen, tiparet, sjelljen e personazheve (duke u bazuar në tekst); - gjen në tekst idetë kryesore; - kërkon informacion për fjalët e panjohura dhe mëson t'i përdorë ato;
---	--

- dallon epitetin, krahasimin, personifikimin, metaforën dhe aliteracionin dhe tregon efektin që krijojnë ata;
- interpreton një tekst poetik, duke u bazuar në ndjenjat dhe në përvojën e tij;
- dallon disa karakteristika të disa teksteve në prozë, si p.sh.: *fabulat* (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës); *përrallat* (elementet fantastike, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i lumtur, hiperbola etj.); *anekdotat* (karakteri i personazheve, ironia, krahasimi);
- dallon dhe analizon disa elemente të strukturës së një teksti dramatik si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë;
- reciton me ndjenjë poezi, copëza proze ose luan një rol nga një tekst dramatik.

Të lexuarit e teksteve jo letrare

Nxënësi:

- lexon tekste jo letrare nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura;
- dallon karakteristikat e përbashkëta të teksteve si: tema, paragrafi, fjalitë përmbyllëse, fjalori etj.;
- përcakton funksionin e *grafikëve, tabelave, pikturave, ilustrimeve* etj. që shoqërojnë tekstet.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe informacion;
- është i vëmendshëm gjatë të lexuarit;
- respekton dhe pranon mendimin e tjetrit;
- shfaq empati;
- respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup;
- vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre;
- shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim;
- demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave;
- respekton kulturën dhe gjuhën e tjetrit.

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi zgjedh formën e të shkruarit (tekstin) në varësi të qëllimit dhe lexuesit. Ai mbledh dhe përzgjedh informacion nga burime të ndryshme (edhe elektronike) për detyrën me shkrim. Nxënësi shkruan tekste koherente duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe duke lidhur logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre. Ai përdor gjuhën standarde dhe zbaton rregullat gramatikore.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor formën ose modelin e përshtatshëm gjatë të shkruarit dhe zbaton rregullat gramatikore, leksikore dhe drejtshkrimore, për të shprehur mendimet, qëllimet, ndjenjat për tema të caktuara; - mbështet mesazhin kryesor ose kyç të një teksti me detaje përshkruese, me fakte ose shembuj të ndryshëm. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
<ul style="list-style-type: none"> - Puna përgatitore për detyrën me shkrim - Rishikimi i punës ose detyrës me shkrim <p>Të shkruarit për qëllime personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poezi të shkurtra me pak vargje ku të shprehin botën e tyre emocionale (në zgjedhjen e nxënësve) - Rrëfime përvojash ose ngjarje të jetuara: rrëfime në vetën e parë, rrëfime ngjarjesh të rëndësishme në jetën e nxënësit - Shkrimi i një tregimi të shkurtër - Përshkrime me imagjinatë rreth figurave të tilla, si: alienët, dinozaurët dhe zbulimet e shkencës dhe teknologjisë <p>Të shkruarit për qëllime funksionale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Njoftime - Letra - Urime për festa 	<p>Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit⁴</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mbledh informacionin e duhur për të shkruar duke përdorur strategji të tilla si: <i>sheh ilustrime, pamje, piktura etj., të cilat shërbejnë si stimul (nxitje) për imagjinatën e tij; pyet për t'u sqaruar rreth temës, çështjes, subjektit; kujton njohuritë që ka rreth temës që do të shkruajë; përdor burime të ndryshme për të mbledhur informacion; studion modele të mira shkrimi që kanë trajtuar të njëjtën temë ose subjekt; mban shënime për çështje të ndryshme rreth punës me shkrim;</i> - përzgjedh dhe klasifikon informacionet e mbledhura; - zgjedh format e duhura të detyrës me shkrim në varësi të qëllimit dhe lexuesit që ka; - mbështet mesazhin kryesor ose kyç të një teksti me detaje përshkruese,

⁴Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

- Ftesa

me fakte ose shembuj të ndryshëm;

- respekton strukturën e punës me shkrim (hyrje, zhvillim, mbyllje);
- përdor fjalor të pasur dhe gjuhë të figurshme në shkrimet e tij si p.sh., një larmi ndajfoljesh, mbiemrash etj., me qëllim që të ndikojë te lexuesi;
- respekton rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- bën ndryshime në punën me shkrim për të përmirësuar përmbajtjen, qartësinë dhe formën duke përdorur disa strategji si: *shton, heq, zëvendëson ose riorganizon fjalë, fraza ose fjali për ta bërë më tërheqës dhe interesant tekstin e shkruar; shmang gabimet drejtshkrimore dhe gabimet gramatikore.*

Të shkruarit për qëllime personale

Nxënësi:

- shpreh me vargje të thjeshta (strofa, rima) ndjenjat dhe mendimet e tij;
- shkruan tregime të shkurtra duke iu përmbajtur disa elementeve si: personazh, dialog, fabul, mjedis, kohë;
- përshkruan personazhet duke pasqyruar ndjenjat dhe mendimet, paraqitjen e jashtme dhe veprimet e tij;
- shkruan për ndjenjat dhe përjetimet që i ngjall një tekst letrar si: tregim, poezi, përrallë etj.;
- krahason dy ose më shumë personazhe, ngjarje, mjedise nga një tregim, dramë etj., duke konkretizuar me shembuj nga teksti.

Të shkruarit për qëllime funksionale

Nxënësi:

- shkruan njoftime të shkurtra;
- shkruan letra, urime dhe ftesa për festa të ndryshme;
- respekton formën ose modelin e përshtatshëm gjatë të shkruarit.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të të shkruarit;
- demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë të shkruarit;
- punon në mënyrë të pavarur;
- respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë të shkruarit;
- respekton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- vlerëson punët e të tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim.

KOMPETENCA: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi dallon funksionet gramatikore të fjalëve. Ai gjen në fjali gjymtyrët e dyta dhe tregon se me çfarë është shprehur: përcaktori,

kallëzuesori, kundrinori, rrethanori. Nxënësi dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë. Ai përcakton kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, foljes dhe përemrit. Ai përdor drejt shenjat e pikësimit, pikëçuditësen, trepikëshin, presjen, zanoren e, zanoren ë, grupet e zanoreve dhe diftongjeve –ie dhe –je. Nxënësi demonstroi njohuri, aftësi dhe qëndrime rreth fushës leksikore, familjes së fjalëve, kuptimin e parë të fjalës, kuptimit të figurshëm të fjalës, fjalëve me shumë kuptime, sinonimeve, antonimeve, homonimeve dhe dialekteve të gjuhës shqipe.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon dhe përdor fjalitë e thjeshta dhe të përbëra si dhe përcakton llojin e tyre;
- dallon funksionet gramatikore të fjalëve në fjali;
- përcakton klasat e fjalëve dhe kategoritë e tyre gramatikore;
- dallon mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe;
- dallon fushën leksikore, familjen e fjalëve, si dhe kuptimin e parë dhe kuptimet e tjera të tyre;
- përdor mirë gjuhën standarde shqipe.

Njohuritë, aftësitë, shkathtësitë dhe qëndrimet për realizimin e kompetencës

Njohuritë

SINTAKSË

- Fjalia e thjeshtë dhe fjalia e përbërë
- Gjymtyrët kryesore të fjalisë së thjeshtë
- Gjymtyrët e dyta të fjalisë
- Përcaktori, llojet e tij
- Ndajshtimi si një lloj përcaktori

Shkathtësitë

SINTAKSË

Nxënësi:

- dallon fjalinë e thjeshtë dhe fjalinë e përbërë;
- përcakton funksionet gramatikore të fjalëve në një fjali;
- dallon në fjali kallëzuesin dhe kryefjalën;
- gjen llojet e përcaktorit dhe mënyrat e shprehjes së tij;

<ul style="list-style-type: none"> - Kundrinori, me se shprehet - Rrethanori, me se shprehet 	<ul style="list-style-type: none"> - dallon dhe përdor në fjali ndajshtimin; - gjen dhe përdor në fjali kundrinorin, si dhe tregon me se shprehet; - gjen dhe përdor në fjali rrethanorin si dhe tregon me se shprehet.
<p>MORFOLOGJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klasat e fjalëve, të ndryshueshme dhe të pandryshueshme <p>Emri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emri dhe kategoritë e tij gramatikore (gjinia asnjane, shumësi i emrave, kuptimet e rasave) <p>Mbiemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mbiemri dhe kategoritë e tij gramatikore <p>Përemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llojet e përemrave <p>Folja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zgjedhimi i foljeve - Zgjedhimi i foljeve në mënyrën dëftore dhe kohët e saj - Zgjedhimi i foljeve në mënyrën lidhore dhe kohët e saj <p>Lidhëza</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lidhëzat bashkërenditëse, llojet - Lidhëzat nënrenditëse <p>Parafjala</p>	<p>MORFOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton klasat e fjalëve; - klasifikon fjalët në fjalë të ndryshueshme dhe të pandryshueshme; - analizon emrin në kategoritë e tij gramatikore: gjini, numër, rasë dhe shquarsi-pashquarsi; - dallon mbiemrin dhe kategoritë e tij gramatikore; - dallon përemrin dhe përcakton llojin e tij; - përcakton zgjedhimin e foljes; - zgjedhon foljen në mënyrën dëftore dhe kohët e saj, në mënyrën lidhore dhe kohët e saj; - dallon dhe përdor lidhëzat bashkërenditëse, si dhe përcakton llojet e tyre; - dallon dhe përdor lidhëzat nënrenditëse; - dalloj dhe përdor parafjalët sipas rasave; - dallon dhe përdor ndajfoljet.

<ul style="list-style-type: none"> - Parafjalët sipas rasave <p>Ndajfolja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llojet e ndajfoljeve <p>FJALËFORMIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përbërësit e fjalës (rrënja, tema, parashtesa, prapashtesa dhe mbaresa) - Fjalët e prejardhura - Parashtesat dhe prapashtesa që krijojnë fjalë të prejardhura 	<p>FJALËFORMIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton përbërësit e fjalës (rrënja, tema, parashtesa, prapashtesa dhe mbaresa); - dallon, përdor dhe krijon fjalë të prejardhura; - dallon parashtesat dhe prapashtesat e fjalëve të prejardhura.
<p>DREJTSHKRIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i drejtë i shkronjës së madhe (titujt e librave, revistave, gazetave etj.) - Drejtshkrimi i fjalëve që e kanë zanoren e në pozicione të ndryshme - Drejtshkrimi i fjalëve që e kanë shkronjën ë në pozicione të ndryshme - Drejtshkrimi i lidhëzave - Drejtshkrimi i parafjalëve 	<p>DREJTSHKRIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor drejt shkronjën e madhe (titujt e librave, revistave, gazetave etj.); - shkruan drejt fjalët që e kanë zanoren e në pozicione të ndryshme; - shkruan dret fjalët që e kanë shkronjën ë në pozicione të ndryshme. - përdor saktë në fjali lidhëzat; - përdor dhe shkruan drejt parafjalët; - përdor dhe shkruan drejt ndajfoljet;

<ul style="list-style-type: none"> - Drejtshkrimi i ndajfoljeve - Diktime 	
<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fusha leksikore e fjalëve (njohuri të përgjithshme) - Familja e fjalëve (njohuri të përgjithshme) 	<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton fushën leksikore të fjalëve; - krijon familje fjalësh.
<p>FONETIKË DHE FONOLOGJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Theksi i fjalës. - Klasifikimi i bashkëtingëlloreve sipas pjesëmarrjes së zërit 	<p>FONETIKË DHE FONOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton theksin e fjalës; - përcakton llojin e bashkëtingëllores sipas pjesëmarrjes së zërit.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe; - respekton diversitetin gjuhësor mes njerëzve; - shfaq shpirt krijues në përdorimin e gjuhës; - vlerëson punët e të tjerëve; - bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre. 	

KOMPETENCA: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës Nxënësi demonstroi vëmendje, interes, respekt dhe empati për folësin. Ai kupton tekstet që dëgjon, lidh informacionin ose përmbajtjen e tekstit me jetën dhe njohuritë e tij. Nxënësi jep gjykimet e tij rreth tekstit që dëgjon, si dhe dallon qëllimin dhe ndjenjat e folësit. Nxënësi, gjithashtu, zhvillon aftësitë për të krahasuar dhe vlerësuar tekste të ndryshme (të shkruara, të folura dhe mediatike).	
Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- kupton, krahason dhe përmbledh mendimet e të tjerëve nga materialet e dëgjuara, të shikuara ose të prezantuara, si dhe reflekton për to;- jep mendimet dhe gjykimet e tij rreth teksteve që dëgjon.	
Njohuritë	Shkathtësitë
Gjatë orëve mësimore të sugjeruara në program nxënësi dëgjon dhe punon (ritregon, analizon, gjykon) me tekste të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij si p.sh.: <ul style="list-style-type: none">- tregime, poezi etj.;	Rregullat e të dëgjuarit Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- dëgjon me vëmendje dhe përqendrim, duke shikuar në sy personin që flet, si dhe duke mbajtur trupin në një pozicion

<ul style="list-style-type: none"> - kërkesa, shpjegime; - udhëzime, receta; - rrëfime personale (anekdota gojore, ngjarje të jetuara); - raporte të shkurtra p.sh., për një aktivitet në shkollë, për një projekt ose ngjarje etj.; - filma për fëmijë, shfaqje muzikore etj. <p>Nxënësi, gjithashtu merr njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcaktimi i ndjenjave të folësit; - përcaktimi i qëllimit të folësit. 	<p>korrekt;</p> <ul style="list-style-type: none"> - shfaq interes, respekt dhe empati ndaj folësit me shprehje të tilla si p.sh.: <i>Pas një përvojë të tillë e imagjinoj si jeni ndjerë;</i> - nxit dhe inkurajon folësin me shprehje të tilla si: <i>Kjo që po rrëfeni është shumë interesante etj.</i> <p>Të dëgjuarit për të kuptuar dhe vlerësuar tekstin</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktivizon njohuritë paraprake që ka rreth temës ose përmbajtjes së tekstit; - parashikon rreth përmbajtjes së tekstit që do të dëgjojë; - mban shënime gjatë të dëgjuarit; - pyet ose kërkon sqarime për idetë, konceptet ose fjalët që nuk i kupton mirë; - kërkon informacion shtesë, kur është e nevojshme; - ritregon me detaje dhe ilustrime nga teksti përmbajtjen e tij; - interpreton tekstin duke dhënë gjykimet e tij; - identifikon ngjashmëri dhe dallime mes informacioneve që dëgjon nga burime të ndryshme (në biseda, në televizion ose në ndonjë media tjetër); - dallon rendin e ngjarjeve dhe ideve në një tekst;
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - dallon shkakun dhe pasojën në një tekst; - dallon problemin dhe zgjidhjen në një tekst; - përcakton me ndihmën e mësuesit qëllimin ose synimin e folësit (këshillon, bind, sqaron etj.); - dallon ndjenjat e folësit.
Vlerat dhe qëndrimet	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tregon respekt, empati dhe interes ndaj folësit; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

<p>Përshkrimi i tematikave të kompetencës</p> <p>Nxënësi kupton dhe përdor bisedat, diskutimet dhe debatet, si dhe vazhdon të zhvillojë aftësitë dhe shkathtësitë e tij për të bashkëpunuar me të tjerët në prezantime detyrash, projektesh e krijimesh të ndryshme. Nxënësi përshtat të folurin me qëllimin, situatën dhe dëgjuesin.</p>
<p>Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zgjedh formën e përshtatshme për të përcjellë informacionin, idetë, ndjenjat dhe pikëpamjet e tij; - merr pjesë në biseda shoqërore me moshatarët dhe të rriturit mbi tema të njohura duke pyetur dhe duke iu përgjigjur pyetjeve;

<ul style="list-style-type: none"> - identifikon materiale të ndryshme dhe i përdor për të dhënë mesazhe ose porosi nëpërmjet reklamave e lajmërimeve dhe bën prezantimin e tyre në media. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
<p>Gjatë këtyre orëve zhvillohen biseda dhe diskutime në klasë rreth temave si: ⁵<i>angazhimi në komunitet, përgjegjësitë dhe të drejtat e nxënësve në shkollë; komunikimi në një mjedis virtual; pëlqimet në lexim; aktivitetet shkollore, rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde në komunikim etj.</i></p> <p>Nxënësi, gjithashtu, fiton edhe njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i gjuhës në mjedise të ndryshme komunikimi (në shkollë dhe në mjedise publike). - Ndryshimet me gjuhës së folur dhe gjuhës së shkruar (njohuri të përgjithshme). - Elementet e komunikimit (skema e komunikimit). 	<p>Rregullat dhe organizimi i të folurit</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flet duke përdorur intonacionin e duhur, theksin e saktë (e fjalëve dhe fjalive), volumin e përshtatshëm të zërit, si dhe pauzat për të bërë përshtypje te të tjerët; - jep informacione, ide, ndjesi, emocione duke përdorur fjalorin e duhur; - përshtat të folurin në varësi të tematikës, dëgjuesit, qëllimit dhe situatës; - zgjedh fjalët dhe frazat e duhura për të tërhequr vëmendjen e dëgjuesit; - përgatit prezantime duke përdorur edhe teknologjinë e informacionit; - veçon disa ndryshime mes gjuhës së folur dhe gjuhës së shkruar; - dallon elementet e komunikimit në një situatë të dhënë.

⁵ Tematikat e dhëna në këtë kompetencë janë sugjeruese. Autorët e teksteve dhe mësuesit janë të lirë të zgjedhin edhe tema të tjera, në varësi të dëshirave dhe interesave të nxënësve.

	<p>Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bën pyetje për t'u sqaruar dhe për të marrë më shumë informacion gjatë diskutimeve në grup; - ofron të dhëna ose informacion, si dhe shpreh mendimin ose këndvështrimin e tij personal; - jep argumentet e tij gjatë diskutimeve në grup, si dhe pranon idetë e të tjerëve; - reciton me ndjenjë pjesë të ndryshme para bashkëmoshatarëve dhe mësuesve në aktivitete të ndryshme në shkollë; - planifikon dhe organizon lojëra me role.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flet në përputhje me normat e vlerat shoqërore, në situata të ndryshme komunikimi në klasë; - përdor në mënyrë korrekte gjatë të folurit elementet joverbale si: gjestet, mimika, kontakti me sy; - shfaq me siguri e besim në vetvete mendimet, përvojat dhe argumentet e tij; - nxit diskutimet në grup duke ofruar kontributin e tij; - diskuton bashkërisht në grup për të arritur objektivin e një detyre duke ofruar idetë, zgjidhjet dhe këndvështrimet e tij. 	

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësit përzgjedh tekstin që lexon në varësi të qëllimit që ka. Ai përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin. Nxënësi demonstroi të kuptuarit e tekstit duke treguar brendinë dhe duke e ilustruar atë me fragmente dhe detaje nga teksti. Nxënësit gjykon me argumente idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të nënkuptuar, dallon elemente të formës dhe strukturës së teksteve, krahason personazhe, ide, informacione etj. Ai zbulon ngjashmëritë dhe ndryshimet mes teksteve. Nxënësi lexon, kupton, interpreton dhe gjykon një shumëllojshmëri tekstesh letrare dhe joletrare.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- interpreton tekstet duke përdorur idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë në tekst dhe idetë e nënkuptuara;
- dallon informacionin e rëndësishëm në tekst;
- lidh pjesët e ndryshme të një teksti dhe i analizon ato.

a) Tekste letrare

- analizon në tekste të ndryshme poetike, tregimtare dhe dramatike gjuhën e figurshme;
- dallon temën dhe analizon personazhet, mjedisin, kohën dhe subjektin në një tekst tregimtar dhe dramatik;
- dallon mjetet shprehëse në një tekst poetik dhe tregon funksionin e tyre;
- shpreh pëlqimet dhe mbron interpretimet e tij duke i ilustruar me detaje dhe pjesë nga teksti.

b) Tekste joletrare

- dallon përdorimin e gjuhës dhe terminologjisë së fushës në tekste të ndryshme;
- kupton tiparet e strukturës dhe organizimit në tekste të ndryshme (paragrafë, tituj, nëntituj etj.).

Njohuritë	Shkathësitë
<p>Përçindjet e orëve mësimore për tekstet letrare dhe joletrare janë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekste letrare 70% - Tekste joletrare 30% <p>Studim tekstesh letrare: poezi, këngë popullore, poema, fabula, tregime, novela, legjenda, përralla, mite, romane për fëmijë, tekste të thjeshta dramatike.</p> <p>49 orë mësimore për tekstet letrare sugjerohen të ndahen shpërndahen si më poshtë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekst poetik- 12 orë të sugjeruara (4-5 tekste) - Tekst në prozë- 30 orë të sugjeruara (10-13 tekste) - Tekst dramatik- 7 orë të sugjeruara (2-3 tekste) <p>Gjatë studimit të këtyre teksteve nxënësit marrin edhe njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeta dhe vepra e autorit (shkurtimisht). - Tema, ideja kryesore, subjekti. 	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin ⁶</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin si p.sh.: <i>aktivizon njohuritë e mëparshme nëpërmjet një diskutimi në grup; lexon pjesë-pjesë tekstin dhe parashikon se çfarë do të ndodhë më pas duke dhënë arsyetime dhe argumente për parashikimin e tij; analizon elementet që shoqërojnë tekstet (piktura, ilustrime, lista, tabela, harta etj.) për të kuptuar më mirë tekstin; i rikthehet leximit të tekstit deri sa ta kuptojë atë;</i> - përmbledh idetë kryesore duke i ilustruar me fragmente dhe detaje nga teksti; - u përgjigjet pyetjeve të mësuesit rreth brendisë së tekstit; - lidh idetë dhe informacionin e tekstit me njohuritë, përvojën ose leximet e mëparshme; - krahason në një tekst dy ose më shumë ide, koncepte, detaje, personazhe etj.; - gjykon me argumente idetë dhe informacionin e tekstit (<i>A mendoni se ky</i>

⁶ Këto aftësi dhe shkathësi janë të përbashkëta për tekstet letrare dhe joletrare.

- Tiparet kryesore të një teksti poetik, në prozë dhe teksti dramatik (p.sh., tiparet e përrallave, fabulave, legjendave apo të një tregimi).
- Llojet kryesore të strofave.
- Mjedisi, koha në një tekst letrar.
- Përdorimi i epitetit, krahasimit, hiperbolës, aliteracionit, metaforës, personifikimit dhe efekti që krijojnë ata.
- Personazhet kryesore dhe dytësore.

Studim tekstesh jo letrare: Gjatë 21 orëve mësimore nxënësit punojnë (kuptojnë, interpretojnë, analizojnë, krahasojnë, sintetizojnë, vlerësojnë) me tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura si: autobiografi, biografi (të një shkrimtari, sportisti, shkencëtari), intervista, enciklopedi të shtypura dhe elektronike, udhëzime, rregullore, artikuj gazetash dhe revistash, ese, njoftime.

Gjatë studimit të këtyre teksteve nxënësit marrin edhe njohuri si:

- Tiparet e përgjithshme të një autobiografie, biografie, rregulloreje, eseje.
- Organizimi i tekstit (rend kronologjik, shkak dhe pasojë

veprim zbulon diçka nga karakteri i personazhit? Ku e mbështetni mendimin tuaj?);

- interpreton idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të nënkuptuar në tekst (*Pse autori nuk e jep në mënyrë të drejtpërdrejtë këtë ide? Si e kuptoni ju?);*
- dallon tekstet letrare dhe joletrare;
- dallon elemente të formës dhe strukturës së teksteve dhe sqaron funksionin e tyre.

Të lexuarit e teksteve letrare

Nxënësi:

- lexon tekste të ndryshme letrare poetike, në prozë dhe dramatike, të përshtatshme për moshën e tij;
- flet shkurt (3-4 fjali) për autorin e tekstit letrar (krijimtarinë, jetën);
- diskuton rreth përmbajtjes, personazheve, përshtypjeve dhe ndjesive për tekstet që lexon;
- tregon me hollësi subjektin, duke e ilustruar me detaje nga teksti;
- bën pyetje të ndryshme rreth tekstit;
- u përgjigjet pyetjeve rreth tekstit me fjalët e tij ose me shembuj nga teksti;
- rendit ngjarjet e një teksti;
- përshkruan kohën dhe mjedisin ku ndodhin ngjarjet;

etj.).

- përshkruar pamjen, tiparet, sjelljen e personazheve (duke u bazuar në tekst);
- analizon marrëdhëniet mes personazheve, vlerëson sjelljet e tyre, si dhe i krahason me veten ose njerëzit që njeh;
- gjen një një tekst idetë kryesore dhe formulon temën dhe idenë kryesore;
- jep dhe argumenton këndvështrimet e tij rreth temës, ideve, personazheve etj.;
- kërkon informacion për fjalët e panjohura dhe i përdor ato në fjali;
- dallon epitetin, krahasimin, personifikimin metaforën, hiperbolën, aliteracionin personifikimin dhe tregon efektin që krijojnë ata;
- interpreton një tekst poetik, duke u bazuar në ndjenjat dhe përvojën e tij;
- dallon rimën dhe strofën (llojet kryesore) në një tekst poetik;
- dallon disa karakteristika të disa teksteve në prozë, si p.sh.: *fabulat* (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës); *përrallat* (elementet fantastike, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i lumtur, hiperbola etj.); *anekdotat* (karakteri i personazheve, ironia, krahasimi) etj.;
- dallon dhe analizon disa elemente të strukturës së një teksti dramatik si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë;
- përdor bibliotekën dhe internetin për të lexuar tekste të ndryshme;

	<p>Të lexuarit e teksteve jo letrare</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura si: autobiografi, biografi (të një shkrimtari, sportisti, shkencëtari), intervista, enciklopedi të shtypura dhe elektronike, udhëzime, rregullore, artikuj gazetash dhe revistash, njoftime; - dallon dhe përdor njohuritë rreth karakteristikave të përbashkëta të teksteve si: tema, paragrafi, fjalitë përmyllëse, fjalori etj.; - pasuron fjalorin me fjalë dhe terminologji nga fusha të ndryshme të veprimtarisë njerëzore, nga tekstet që lexon dhe i përdor ato; - ndan përvojat dhe kënaqësitë e leximit me shokët e shoqet e klasës; - dallon shkakun dhe pasojën në një tekst; - dallon problemin dhe zgjidhjen; - shpjegon funksionin e <i>grafikëve, tabelave, pikturave, ilustrimeve</i>, me të cilat shoqërohen tekstet.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe informacion; - është i vëmendshëm gjatë të lexuarit; 	

- respekton dhe pranon mendimin e tjetrit;
- shfaq empati;
- respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup;
- vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre;
- shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim;
- demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave;
- respekton kulturën dhe gjuhën e tjetrit.

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi zgjedh formën e të shkruarit (tekstin) në varësi të qëllimit dhe lexuesit. Ai mbledh dhe përzgjedh informacion nga burime të ndryshme (edhe elektronike) për detyrën me shkrim. Nxënësi shkruan tekste koherente duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe duke lidhur logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre. Ai përdor gjuhën standarde dhe zbaton rregullat gramatikore.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- përdor formën ose modelin e përshtatshëm gjatë të shkruarit dhe zbaton rregullat gramatikore, leksikore dhe drejtshkrimore, për të shprehur mendimet, qëllimet, ndjenjat për tema të caktuara;
- mbështet mesazhin kryesor ose kyç të një teksti me detaje përshkruese, me fakte ose shembuj të ndryshëm.

Njohuritë	Shkathtësitë
<p>Të shkruarit për qëllime personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poezi të shkurtra (me dëshirën e nxënësve) - Shkrime tregimesh duke iu përmbajtur elementeve si: personazh, dialog, fabul, mjedis, kohë - Kthimi i një teksti poetik në prozë - Mbresa nga udhëtimet <p>Të shkruarit për qëllime funksionale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udhëzime p.sh., si funksionon një lojë në kompjuter - Njoftime të shkurtra - Shkrim në një gazetë lokale për fëmijë - Letra formale p.sh., drejtuar stafit drejtues të shkollës ose përfaqësuesve të pushtetit vendor për probleme të ndryshme të shkollës etj. - Intervistë e shkurtër drejtuar një personi të dashur ose të pëlqyeshëm për nxënësit nga fusha e artit, sportit, kinematografisë - Ese 	<p>Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit⁷</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - parapërgatitet për të shkruar një tekst duke përdorur strategji të tilla si p.sh.: <i>sheh ilustrime, pamje, piktura etj., të cilat shërbejnë si stimul (nxitje) për imagjinatën e tij; pyet për t’u sqaruar rreth temës, çështjes, subjektit; kujton njohuritë që ka rreth temës që do të shkruajë; përdor burime të ndryshme për të mbledhur informacion; studion modele të mira shkrimi që kanë trajtuar të njëjtën temë ose subjekt; mban shënime për çështje të ndryshme rreth punës me shkrim; përzgjedh dhe klasifikon informacionet e mbledhura; përdor edhe bibliotekën e shkollës ose internetin për të mbledhur informacion për punën dhe detyrat me shkrimetj.;</i> - zgjedh formën e duhur të punës me shkrim në varësi të qëllimit dhe lexuesit që ka; - mbështet mesazhin kryesor të një teksti me detaje përshkruese, me fakte ose shembuj të ndryshëm; - respekton strukturën e punës me shkrim (hyrje, zhvillim, mbyllje); - përdor fjalor të pasur dhe gjuhë të figurshme në shkrimet e tij;

⁷Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

- përdor gjatë të shkruarit gjuhën standarde shqipe dhe respekton rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore;
- shkruan tekste me dorë ose duke përdorur teknologjinë e informacionit;
- bën ndryshime në punën me shkrim për të përmirësuar përmbajtjen, qartësinë dhe formën duke përdorur disa strategji si: *ndryshon ndonjë ide ose fjali që nuk del e qartë ose e shton shembuj dhe ilustrime; shton, heq, zëvendëson ose riorganizon fjalë, fraza ose fjali për ta bërë më tërheqës dhe interesant tekstin e shkruar; shmang gabimet drejtshkrimore dhe gabimet gramatikore.*

Të shkruarit për qëllime personale

Nxënësi:

- shpreh me vargje të thjeshta (strofa, rima) ndjenjat dhe mendimet e tij;
- shkruan tregime të shkurtra duke iu përmbajtur disa elementeve si: personazh, dialog, fabul, mjedis, kohë;
- kthen një tekst poetik në prozë;
- rrëfen brendinë e një libri të preferuar për ta;
- përshkruan personazhet duke pasqyruar ndjenjat dhe mendimet, paraqitjen e jashtme dhe veprimet e tij;
- shkruan për ndjenjat dhe përjetimet që ju ngjall një tekst letrar si: tregim, poezi, përrallë etj.;
- krahason dy ose më shumë personazhe, ngjarje, mjedise nga një tregim,

- dramë etj., duke konkretizuar me shembuj nga teksti;
- përdor një gjuhë shprehëse dhe fjalor të pasur gjatë të shkruarit.

Të shkruarit për qëllime funksionale

Nxënësi:

- shkruan shpjegime, udhëzime, njoftime të shkurtra;
- shkruan letra formale p.sh., drejtuar stafit drejtues të shkollës ose përfaqësuesve të pushtetit vendor për probleme të ndryshme të shkollës, drejtuar një gazetari etj.;
- shkruan një intervistë drejtuar një personi të dashur ose të pëlqyeshëm për ta nga fusha e artit, sportit, kinematografisë;
- shkruan ese.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të të shkruarit;
- demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë të shkruarit;
- punon në mënyrë të pavarur;
- respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë të shkruarit;
- respekton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- vlerëson punët e të tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim.

KOMPETENCA: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi dallon funksionet gramatikore të fjalëve. Ai gjen në fjali gjymtyrët e dyta dhe tregon se me çfarë është shprehur: përcaktori, kallëzuesori, kundrinori, rrethanori. Nxënësi dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë. Ai përcakton kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, foljes dhe përemrit. Ai përdor drejt shenjat e pikësimit, pikëçuditësen, trepikëshin, presjen, zanoren e, zanoren ë, grupet e zanoreve dhe diftongjeve –ie dhe –je. Nxënësi demonstroi njohuri, aftësi dhe qëndrime rreth fushës leksikore, familjes së fjalëve, kuptimin e parë të fjalës, kuptimit të figurshëm të fjalës, fjalëve me shumë kuptime, sinonimeve, antonimeve, homonimeve dhe dialekteve të gjuhës shqipe.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon dhe përdor fjalitë e thjeshta dhe të përbëra si dhe përcakton llojin e tyre;
- dallon funksionet gramatikore të fjalëve në fjali;
- përcakton klasat e fjalëve dhe kategoritë e tyre gramatikore;
- dallon mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe;
- dallon fushën leksikore, familjen e fjalëve, si dhe kuptimin e parë dhe kuptimet e tjera të tyre;
- përdor mirë gjuhën standarde shqipe.

Njohuritë, aftësitë, shkathtësitë dhe qëndrimet për realizimin e kompetencës

Njohuritë

Shkathtësitë

SINTAKSË

SINTAKSË

<ul style="list-style-type: none"> - Grupi i kryefjalës dhe grupi kallëzuesit. - Kryefjala e shprehur me emër, përemër etj. - Kallëzuesi dhe me se shprehet. - Kundrinori i drejtë dhe të zhdrejtë dhe mënyrat e shprehjes së tyre. - Rrethanori i vendit dhe i kohës dhe mënyrat e shprehjes së tyre. - Rrethanori i shkakut e i qëllimit dhe mënyrat e shprehjes së tyre. - Rrethanori i mënyrës e i sasisë dhe mënyrat e shprehjes së tyre. - Fjalitë me bashkërenditje. - Fjalitë me nënrenditje. - Përdorimi i ligjëratës së drejtë dhe të zhdrejtë. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton funksionet gramatikore të fjalëve në një fjali; - përcakton në fjali kryefjalën e shprehur me emër, përemër etj.; - dallon në fjali kallëzuesin dhe tregon me se shprehet; - gjen dhe përdor në fjali kundrinorin e drejtë dhe të zhdrejtë dhe mënyrat e shprehjes së tyre; - argumenton pse një gjymtyrë është kundrinor i drejtë ose kundrinor i zhdrejtë; - gjen dhe përdor në fjali rrethanorin e vendit dhe të kohës dhe mënyrat e shprehjes së tyre; - gjen dhe përdor në fjali rrethanorin e shkakut e të qëllimit dhe mënyrat e shprehjes së tyre; - gjen dhe përdor në fjali rrethanorin e mënyrës e të sasisë dhe mënyrat e shprehjes së tyre; - argumenton pse një gjymtyrë është rrethanor vendi, kohe, shkak, qëllimi, mënyre, sasi; - krahason fjalitë e thjeshta me fjalitë të përbëra; - dallon dhe ndërton fjali me bashkërenditje; - dallon dhe përdor ligjëratën e drejtë dhe ligjëratën e zhdrejtë.
<p>MORFOLOGJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klasat e fjalëve. 	<p>MORFOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p>

<p>Emri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lakimi i emrave. <p>Mbiemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shkallët e mbiemrit. <p>Folja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zgjedhimi i foljeve në mënyrën kushtore dhe kohët e saj, mënyrën habitore dhe kohët e saj, mënyrën dëshirore dhe kohët e saj, mënyrën urdhërore dhe kohët e saj. <p>Format e pashtjelluara</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pjesorja dhe format e tjera të pashtjelluara të foljes. <p>Përemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llojet e përemrave (vetor, dëftor, pronor, vetvetor, lidhor, i pacaktuar, pyetës). - Trajtat e shkurtra dhe të bashkuara të përemrit vetor. <p>Lidhëzat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lidhëzat dhe llojet e tyre. - Lidhëzat nënrenditëse, llojet. <p>Pasthirrat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pasthirrat <p>Pjesëzat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pjesëzat 	<ul style="list-style-type: none"> - përcakton klasat e fjalëve; - klasifikon fjalët në fjalë të ndryshueshme dhe të pandryshueshme; - analizon emrin në kategoritë e tij gramatikore: gjini, numër, rasë dhe shquarsi-pashquarsi; - përcakton lakimin e emrave; - dallon mbiemrin dhe kategoritë e tij gramatikore; - përcakton shkallët e mbiemrit; - përcakton zgjedhimin e foljes; - dallon dhe përdor në fjali pjesoren dhe format e tjera të pashtjelluara të foljes; - zgjedhon foljen në mënyrën kushtore dhe kohët e saj, mënyrën habitore dhe kohët e saj, mënyrën dëshirore dhe kohët e saj, mënyrën urdhërore dhe kohët e saj; - dallojnë dhe analizon përemrat; - dallon dhe analizon trajtat e shkurtra dhe të bashkuara të përemrit vetor; - dallon dhe përdor lidhëzat, si dhe llojet e tyre; - dallon dhe përdor pjesëzat; - dallon dhe përdor pasthirrat.
--	---

<p>FJALËFORMIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mënyrat fjalëformimit të fjalëve në gjuhën shqipe. - Fjalët e prejardhura, e përbëra dhe të përngjitura. 	<p>FJALËFORMIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton mënyrat fjalëformimit të fjalëve në gjuhën shqipe; - dallon, përdor dhe krijon fjalë të prejardhura, të përbëra dhe të përngjitura.
<p>DREJTSHKRIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dikttime - Përdorimi i pikës, presjes dhe pikëçuditëses në llojet e ndryshme të fjalive. - Përdorimi i trepikëshit, kur intonacioni i fjalisë është i pa mbaruar. - Përdorimi i apostrofit te trajtat e shkurtra, të bashkuara. - Drejtshkrimi i zanores ë në trup të fjalës. - Drejtshkrimi i fjalëve që kanë grupe zanoresh dhe diftongje -ie dhe -je. - Drejtshkrimi i emrave që kanë dy trajta shumësi sipas kuptimit të ndryshëm të tyre. - Drejtshkrimi i fjalëve e prejardhura me prapashtesat -si,-ri,-ar,-tar,-tor,-shëm etj. - Drejtshkrimi i fjalëve të përbëra, kur fjala e dytë fillon me 	<p>DREJTSHKRIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor drejt pikën, presjen dhe pikëçuditësen në llojet e ndryshme të fjalive; - përdor trepikëshin, kur intonacioni i fjalisë është i pa mbaruar; - përdor drejt apostrofin te trajtat e shkurtra dhe të bashkuara; - shkruan drejt zanoren ë në trup të fjalës; - shkruan drejt fjalët që kanë grupe zanoresh dhe diftongje -ie dhe -je; - shkruan drejt emrat që kanë dy trajta shumësi sipas kuptimit të ndryshëm të tyre; - shkruan drejt fjalët e prejardhura me prapashtesat -si,-ri,-ar,-tar,-tor,-shëm etj.; - shkruan drejt fjalët e përbëra, kur fjala e dytë fillon me zanore; - shkruan drejt fjalët e përngjitura.

<p>zanore.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drejtshkrimi i fjalëve të përngjitura. 	
<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fusha leksikore dhe familja e fjalëve - Llojet e sinonimeve, antonimeve dhe homonimeve - Fjalët shqipe dhe fjalët e huaja 	<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përcakton fushën leksikore të fjalëve; - krijon familje fjalësh; - dallon dhe përdor në fjali kuptimin e parë të fjalëve dhe kuptimin e figurshëm; - dallon dhe përdor në fjali fjalët me shumë kuptime; - gjen e krahason llojet e sinonimeve, antonimeve dhe homonimeve.
<p>FONETIKË DHE FONOLOGJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grupet e zanoreve dhe diftongjet në gjuhën shqipe. - Theksi i fjalës dhe fjalisë. 	<p>FONETIKË DHE FONOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon grupet e zanoreve dhe diftongjet në gjuhën shqipe; - përcakton theksin e fjalës dhe fjalisë.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe; - respekton diversitetin gjuhësor mes njerëzve; - shfaq shpirt krijues në përdorimin e gjuhës; - vlerëson punët e të tjerëve; - bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre. 	

KLASA VIII

KOMPETENCA: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi demonstroi vëmendje, interes, respekt dhe empati për folësin. Ai kupton tekstet që dëgjon, lidh informacionin ose përmbajtjen e tekstit me jetën dhe njohuritë e tij. Nxënësi jep gjykimet e tij rreth tekstit që dëgjon, si dhe dallon qëllimin dhe ndjenjat e folësit. Nxënësi, gjithashtu, zhvillon aftësitë për të krahasuar dhe vlerësuar tekste të ndryshme (të shkruara, të folura dhe mediatike).

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- interpreton tekstin dhe nëntekstin, si edhe gjykon për qëllimin, ndjenjat e folësit, vërtetësinë dhe besueshmërinë e tekstit;
- diskuton, zgjeron dhe gjykon idetë e dëgjuara, si edhe merr pjesë në veprimtari praktike, ku dëgjon për tema të fushave të ndryshme.

Njohuritë	Shkathësitë
<p>Gjatë orëve mësimore të sugjeruara në program nxënësi dëgjon dhe punon (ritregon, interpreton, analizon, vlerëson) me tekste (të plota ose fragmente) të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij si p.sh.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biografi - Kujtime - Udhëpërshkrim - Intervistë - Përmbledhje - Artikull reviste ose gazete - Film - Emision televiziv - Tekste letrare të ndryshme (poezi, prozë ose dramë) <p>Nxënësi, gjithashtu, merr njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qëndrimet dhe sjelljet e përshtatshme gjatë të dëgjuarit. - Rëndësia e mbajtjes së shënimeve gjatë të dëgjuarit. <p>Shënim: Punohen materiale ose tekste të ndryshme që lidhen me situata dhe çështje aktuale dhe shoqërore, me shembuj konkretë dhe jetësorë që japin informacion e nxisin debatin mes nxënësve.</p>	<p>Rregullat e të dëgjuarit</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shfaq qëndrime dhe sjellje të përshtatshme gjatë të dëgjuarit si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ tregon interes gjatë një diskutimi në klasë duke drejtuar pyetje; ☞ tregon vëmendje dhe interes gjatë një prezantimit të një projekti të shokëve dhe të shoqeve të klasës ose gjatë ndjekjes së një shfaqjeje; ☞ shfaq empati ndaj të tjerëve; ☞ përdor gjuhën e trupit, kontaktin me sy dhe mimikën e duhur të fytyrës që të mos japë mesazhe negative tek folësi. <p>Të dëgjuarit për të kuptuar dhe vlerësuar tekstin</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas dëgjimit për të kuptuar tekstin si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ lexon paraprakisht informacion në mënyrë që të mos ketë vështirësi për të kuptuar një prezantim për një çështje të

	<p>caktuar;</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ mban shënime për detajet e rëndësishme; ☞ përmbledh idetë kryesore pasi ka dëgjuar një tekst për të vetëkontrolluar, nëse e ka kuptuar tekstin etj.; <ul style="list-style-type: none"> - ritregon shkurtimisht tekstin që dëgjon, duke e ilustruar me detaje dhe shembuj nga teksti; - mbështet interpretimet e tij për tekstet që dëgjon me fragmente, ide dhe detaje nga teksti; - analizon tekstin që dëgjon; - shpjegon argumentet kryesore të një teksti me fjalët e tij; - bën dallimin mes shkakut dhe pasojës; - dallon problemin dhe zgjidhjen në një tekst; - lidh informacionin që dëgjon me përvojat e tij ose me njohuritë e marra nga tekste të tjera; - krahason informacionet që dëgjon me njohuritë e mëparshme; - dallon dhe diskuton për pikëpamjet e ndryshme në një tekst.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	

Nxënësi:

- tregon respekt, empati dhe interes ndaj folësit;
- demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave;
- shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit.

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi kupton dhe përdor bisedat, diskutimet dhe debatet, si dhe vazhdon të zhvillojë aftësitë dhe shkathtësitë e tij për të bashkëpunuar me të tjerët në prezantime detyrash, projektesh e krijimesh të ndryshme. Nxënësi përshtat të folurin me qëllimin, situatën dhe dëgjuesin.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- flet qartë dhe kuptueshëm për tema të ndryshme në situata formale dhe joformale;
- përfshihet në diskutime, parafrazon e përmbledh komentet e prezantuara me gojë, duke marrë parasysh edhe elementet e gjuhës së gjesteve në një prezantim;
- krijon tekste mediatike për qëllime dhe audiencë të ndryshme duke përdorur format dhe teknikat e përshtatshme.

Njohuritë

Gjatë këtyre orëve nxënësit flasin dhe diskutojnë në situata të ndryshme dhe rreth tematikave nga veprimtaria e tyre përditshme. Këto tematika nxitin gjithëpërfshirjen e nxënësve dhe krijojnë

Shkathtësitë

Rregullat dhe organizimi i të folurit

Nxënësi:

- flet me diksion të qartë, rrjedhshëm dhe me intonacionin e duhur;

mundësi që ata të diskutojnë në grupe të vogla dhe të mëdha.

Gjithashtu, nxënësit marrin njohuritë e mëposhtme:

- Rëndësia e rrjedhshmërisë, intonacionit dhe ritmit të folurit.
- Tiparet e gjuhës së folur, si dhe dallimet mes gjuhës së folur dhe asaj të shkruar si: llojet e fjalive (të thjeshta dhe të përbëra), regjistri etj.
- Prezantimet dhe përgatitja e tyre.

- përdor pauzat (pushimet) ose ndryshon ritmin gjatë të folurit për të nxjerrë në pah ose për të theksuar një ide;
- flet për tema, qëllime dhe në situata të ndryshme dhe përshtat gjuhën me dëgjuesit si p.sh., tregon një histori në një klasë të ciklit të ulët, merr pjesë në një debat për një çështje sociale etj.;
- i përmbahet temës ose ccështjes për të cilën flet;
- mbështet dhe argumenton mendimet ose idetë e tij;
- shpreh ndjenjë dhe emocion gjatë të folurit;
- kontrollon përdorimin e gjesteve gjatë të folurit, në mënyrë që dëgjuesi të mos shmangë vëmendjen nga mesazhi;
- përdor gjuhën standarde shqipe gjatë të folurit;
- përdor teknologjinë e informacionit dhe të komunikimit gjatë prezantimit të një projekti ose detyre në grup.

Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup

Nxënësi:

- përcakton dhe ndjek rregullat gjatë diskutimit në grup;
- bashkëbisedon lirshëm duke dhënë mendimet dhe këndvështrimet e tij, si dhe duke respektuar edhe mendimet dhe gjykimet e të tjerëve;
- shpreh mendimet dhe këndvështrimet e tij, duke respektuar edhe faktorin kohë;

	<ul style="list-style-type: none"> - pasuron linjën e debatit me argumente duke respektuar etikën; - përmbledh informacionin që prezantohet gjatë diskutimeve në klasë, në shkollë dhe jashtë saj dhe hartojnë një raport.
Vlerat dhe qëndrimet	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është korrekt në komunikim; - merr pjesë në diskutime duke respektuar dhe pranuar mendimin ndryshe; - demonstron empati gjatë komunikimit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributit e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim gjatë kryerjes së detyrave të ndryshme; - demonstron vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit; - demonstron imagjinatë dhe mendim krijues për zgjidhjen e problemeve; - përfshihet në mënyrë aktive në punë individuale dhe në grup; - demonstron pavarësi në vendimmarrje dhe veprime; - tregon kureshtje për hulumtim dhe kërkim. 	

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësit përzgjedh tekstin që lexon në varësi të qëllimit që ka. Ai përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin. Nxënësi demonstroi të kuptuarit e tekstit duke treguar brendinë dhe duke e ilustruar atë me fragmente dhe detaje nga teksti. Nxënësit gjykon me argumente idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të nënkuptuar, dallon elemente të formës dhe strukturës së teksteve, krahason personazhe, ide, informacione etj. Ai zbulon ngjashmëritë dhe ndryshimet mes teksteve. Nxënësi lexon, kupton, interpreton dhe gjykon një shumëllojshmëri tekstesh letrare dhe joletrare.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- kupton tekstin edhe kur mendimet dhe idetë nuk jepen në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe shpjegon se si gjuha dhe stili i autorit ndikojnë për t'i dhënë idetë në mënyrë të qartë ose të nënkuptuar;
- analizon dhe diskuton për interpretimet e të tjerëve rreth tekstit.

a) Tekste letrare

- vlerëson gjuhën dhe idetë që përcjell autori në tekst, analizon sjelljen dhe qëndrimet e personazheve, zhvillimin e fabulës ose subjektit;
- bën dallimin mes personazhit, autorit dhe tregimtarit;
- krahason stilin, gjuhën dhe tematikën në tekste të ndryshme;

b) Tekste joletrare

- përzgjedh, krahason dhe përmbledh informacionin nga tekste të ndryshme;
- dallon informacionin e rëndësishëm nga i parëndësishmi, faktin nga opinioni, shkakun nga pasoja;
- veçon tiparet karakteristike të fjalëve, fjalive dhe tekstit në tekste të ndryshme.

Njohuritë

Shkathtësitë

<p>Studim tekstesh letrare (35 orë): Nxënësi punon (njeh, kupton, interpreton, analizon, vlerëson) me tekste poetike, tekste në prozë dhe tekste dramatike nga letërsia shqipe, letërsia botërore, si dhe nga krijimtaria gojore popullore. Gjatë këtyre orëve nxënësit marrin edhe njohuritë e mëposhtme.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Figuracioni: epiteti, personifikimi, metafora, krahasimi, hiperbola, alegoria, antiteza, inversioni. - Jeta dhe krijimtaria letrare e autorëve nga janë shkëputur fragmentet ose tekstet e përfshira në tekst mësimor, si dhe vendi që zënë në letërsinë shqipe ose botërore. <p>35 orë mësimore për tekstet letrare sugjerohen të ndahen shpërndahen si më poshtë:</p> <p>Teksti poetik: 10 orë të sugjeruara (5- 6 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motivet në një tekst poetik - Tiparet e metrikës në poezi (lloji i vargut, i rimës dhe i strofës) - Tiparet e disa teksteve poetike, si: balada, soneti, himni, elegjia etj. 	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin ⁸</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas leximit si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ njihet paraprakisht me tiparet e formës dhe strukturës së një lloj teksti, në mënyrë që ta ketë më të lehtë për ta kuptuar një tekst të caktuar; ☞ praktikon rileximin për të ngulitur në mendje detajet më të rëndësishme; ☞ përqendrohet tek ilustrimet e tekstit për të plotësuar dhe zgjeruar informacionin e tekstit; ☞ mban shënime gjatë të lexuarit; ☞ përdor një organizues grafik për të shënuar faktet dhe idetë e rëndësishme; ☞ lexon pjesë-pjesë tekstin dhe parashikon rreth brendisë, personazheve, ngjarjeve etj. (lexim i drejtuar); - interpreton tekstet dhe jep argumente që mbështesin interpretimin e tij; - zgjeron kuptimin mbi tekstet duke lidhur idetë në to me idetë dhe njohuritë e tij si p.sh., përcakton, në se informacioni në një artikull përkon ose kundërshton njohuritë e tij ose përvojat e tij; - analizon marrëdhëniet mes pjesëve të tekstit;
--	--

⁸ Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për tekstet letrare dhe joletrare.

<p>Tekst në prozë: 20 orë të sugjeruara (10-11 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tema dhe motivet - Tiparet e disa teksteve në prozë, si: tregimi, novela dhe romani, përralla etj. si p.sh; ☞ <i>fabulat</i> (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës); ☞ <i>përrallat</i> (elementet fantastike, numërorët: 3,7,9,12, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i lumtur, hiperbola etj.); ☞ <i>anekdotat</i> (karakteri i personazheve, ironia, krahasimi). - Analiza e personazhit - Veta dhe koha e rrëfimit <p>Tekst dramatik: 5 orë të sugjeruara (2-3 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiparet e ndryshme të tragjedisë, komedisë dhe dramës - Roli i personazheve në veprat dramatike <p>Studim tekstesh jo letrare: Gjatë 10 orëve mësimore nxënësit punojnë (kuptojnë, interpretojnë, analizojnë, krahasojnë, sintetizojnë, vlerësojnë) me tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura si: biografi, kujtime,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dallon faktin nga opinioni; - dallon shkakun nga pasojat; - dallon problemin dhe zgjidhjen e problemit; - nxjerr konkluzione pasi ka lexuar dhe ka kuptuar një tekst; - gjen funksionin e disa elementeve të formës të tekstit si p.sh., rrëfimi në vetën e parë në një libër me kujtime ose përshkrimi linear dhe episodik në një udhëpërshkrim; - diskuton rreth këndvështrimeve të ndryshme në një tekst dhe shfaqin mendimet e tij; - vlerëson idetë që përcjell teksti, gjuhën e stilin e autorit, duke argumentuar mendimin e tij. <p>Të lexuarit e teksteve letrare</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon rrjedhshëm lloje të ndryshme tekstesh letrare nga krijimtaria popullore, nga shkrimtarë përfaqësues të letërsisë shqipe e botërore në periudha të ndryshme; - grupon tekstet që lexon sipas gjinive dhe llojeve letrare; - përshkruan dhe diskuton për kohën, vendin, mjedisin dhe ngjarjet, duke dhënë detaje nga teksti; - dallon dhe shpjegon funksionin e epitetit, personifikimit, metaforës,
--	---

<p>intervista, rregullore, përmbledhje, artikuj gazetash dhe revistash, ese të ndryshme, reklama etj.</p> <p>Gjatë studimit të këtyre teksteve nxënësit marrin edhe njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiparet kryesore të teksteve - Fakti dhe opinionimi - Argumentet pro dhe kundër një çështjeje në një tekst - Citimet dhe referencat 	<p>krahasimit, hiperbolës, alegorisë, inversionit, antitezës.</p> <p>a) Tekst poetik</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon me shprehësi lloje të ndryshme tekstesh poetike; - diskuton rreth atmosferës që krijon poezia; - dallon motivet në një tekst poetik; - dallon tiparet e metrikës në poezi (lloji i vargut, i rimës dhe i strofës); - njeh dhe dallon disa lloje të teksteve poetike, si: balada, soneti, himni, elegjia etj.; - përcakton disa tipare të baladës, sonetit, himnit, elegjisë etj.; - mëson përmendsh dhe reciton poezi. <p>b) Tekst në prozë</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon lloje të ndryshme tekstesh në prozë; - përshkruan me detaje nga teksti subjektin e një proze; - dallon temën dhe motivet; - përcakton tipare të disa teksteve në prozë, si: tregimi, novela dhe romani, përralla etj. si p.sh; <p>☞ <i>fabulat</i> (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës);</p>
--	--

☞ *përrallat* (elementet fantastike, numërorët: 3,7,9,12, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i lumtur, hiperbola etj.);

☞ *anekdotat* (karakteri i personazheve, ironia, krahasimi);

- analizon personazhet, duke u përqendruar te: fjalët përshkruese të autorit për personazhin; fjalët, veprimet, mendimet e tij; marrëdhëniet me personazhet e tjera;
- sjell përvojat e tij të ngjashme me ato të personazheve të një tregimi, përralle, drame etj.;
- dallon vetën dhe kohën e rrëfimit.

c) Tekst dramatik

Nxënësi:

- lexon fragmente dhe vepra të ndryshme dramatike (tragjedi, komedi dhe dramë);
- dallon dhe analizon elementet e strukturës së një teksti dramatik si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë;
- tregon ç'rol kanë personazhet në veprat dramatike;
- merr pjesë në lojë me role, duke u përqendruar te mbajtja përmendsh e tekstit, diksioni, lëvizjet e trupit, detajet shprehëse etj.

Të lexuarit e teksteve jo letrare

	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon tekste nga kultura dhe kohë të ndryshme, të shtypura dhe elektronike; - dallon argumentet pro dhe kundër një çështjeje në një tekst; - dallon një tekst letrar nga një tekst joletrar si p.sh. krahason një roman me një biografi ose autobiografi; - dallon faktet dhe opinionet në një tekst; - dallon citimet dhe referencat në një tekst dhe shpjegon funksionin e tyre.
Vlerat dhe qëndrimet	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe informacion; - është i vëmendshëm gjatë të lexuarit; - respekton dhe pranon mendimin e tjetrit; - shfaq empati gjatë të lexuarit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - respekton kulturën dhe gjuhën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës Nxënësi zgjedh formën e të shkruarit (tekstin) në varësi të qëllimit dhe lexuesit. Ai mbledh dhe përzgjedh informacion nga burime të ndryshme (edhe elektronike) për detyrën me shkrim. Nxënësi shkruan tekste koherente duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe duke lidhur logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre. Ai përdor gjuhën standarde dhe zbaton rregullat gramatikore.	
Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- ndjek dhe realizon hapat e domosdoshëm në procesin e të shkruarit;- përdor forma të efektshme të të shkruarit për qëllime dhe audienca të caktuara;- paraqet në mënyrë të strukturuar informacionin, idenë dhe mendimet e tij duke zbatuar rregullat drejtshkrimore.	
Njohuritë	Shkathtësitë
Të shkruarit për qëllime personale <ul style="list-style-type: none">- Poezi ose komente rreth një poezie- Shkrimi i një tregimi fantastiko-shkencor duke u mbështetur në imagjinatën e nxënësve- Përshkrimi i një personazhi të preferuar- Krahasime mes personazheve nga tekste të ndryshme	Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit⁹ Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- aktivizon njohuritë e mëparshme rreth temës për të cilën do të shkruajë;- merr pjesë në një diskutim në grup për t'u sqaruar, për të ndarë ide dhe opinione rreth temës;- mbledh informacion për punë dhe detyra me shkrim nga burime të

⁹Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

<ul style="list-style-type: none"> - Shkrimi i një hyrjeje ose mbylljeje të ndryshme nga ajo e një teksti ose i një episodi të ri - Rrëfime personale <p>Të shkruarit për qëllime funksionale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shkrimi i një broshure ose një fletë-palosjeje për tema dhe lexues të ndryshëm (zgjedhje e nxënësve) - Kronikë - Raport - Artikull për gazetë ose revistë, intervistë - Ese 	<p>ndryshme, të shtypura dhe elektronike, duke përdorur strategji të ndryshme si p.sh.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ kërkon informacion në internet nëpërmjet fjalëve kyçe; ☞ studion modele të mira të të shkruarit; ☞ mban shënime; ☞ klasifikon burimet e informacionit në të rëndësishme dhe dytësore; <ul style="list-style-type: none"> - rendit dhe organizon idetë kryesore duke i ilustruar dhe mbështetur me detaje, shembuj, fakte dhe opinione të ndryshme; - respekton strukturën e punës me shkrim (hyrje, zhvillim dhe mbyllje); - përshtat gjuhën me llojin e detyrës me shkrim, me qëllimin dhe me lexuesin; - përzgjedh fjalët dhe frazat që i japin punës ose detyrës me shkrim gjallëri dhe shprehësi; - zbaton gjatë të shkruarit njohuritë gramatikore dhe drejtshkrimore; - përdor gjuhën standarde gjatë të shkruarit; - rishikon punët me shkrim për të përmirësuar përmbajtjen, organizimin, qartësinë etj. <p>Të shkruarit për qëllime personale</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shkruan rrëfime personale duke përshkruar ose reflektuar mbi veten, përvojat personale, ngjarjet e kaluara ose çështje personale;
--	---

- shkruan tregime nga bota reale ose imagjinare për tema që janë interesante për moshën;
- realizon shkrime komentuese për poezi të ndryshme;
- kthen me shkrim një poezi në prozë ose prozë poetike;
- përshkruan personazhet e tij të preferuara dhe të argumenton pëlqimin e tij;
- krahason me shkrim personazhe nga tregime, përralla dhe fabula të ndryshme.

Të shkruarit për qëllime funksionale

Nxënësi:

- shkruan intervista për figura të njohura të sportit, kinematografisë, shkencës, artit, letërsisë etj;
- njeh dhe zbaton hapat e shkrimit të një eseje;
- shkruan raporte të shkurtra pas një kërkimi;
- shkruan një broshurë ose një fletë-palosje për tema dhe lexues të ndryshëm (zgjedhje e nxënësve);
- shkruan artikuj të ndryshëm për gazeta dhe revista.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të të shkruarit;
- demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë të shkruarit;
- punon në mënyrë të pavarur;
- respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë të shkruarit;
- respekton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- vlerëson punët e të tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim.

KOMPETENCA: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi dallon funksionet gramatikore të fjalëve. Ai gjen në fjali gjymtyrët e dyta dhe tregon se me çfarë është shprehur: përcaktori, kallëzuesori, kundrinori, rrethanori. Nxënësi dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë. Ai përcakton kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, foljes dhe përemrit. Ai përdor drejt shenjat e pikësimit, pikëçuditësen, trepikëshin, presjen, zanoren e, zanoren ë, grupet e zanoreve dhe diftongjeve –ie dhe –je. Nxënësi demonstroi njohuri, aftësi dhe qëndrime rreth fushës leksikore, familjes së fjalëve, kuptimin e parë të fjalës, kuptimit të figurshëm të fjalës, fjalëve me shumë kuptime, sinonimeve, antonimeve, homonimeve dhe dialekteve të gjuhës shqipe.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon, përdor dhe analizon llojet e fjalive sipas kuptimit, intonacionit, ndërtimit, gjymtyrëve kryesore;
- përdor dhe analizon llojet e gjymtyrëve kryesore dhe gjymtyrëve të dyta;

- përdor dhe analizon klasat e fjalëve të ndryshueshme dhe të pandryshueshme;
- analizon stilet dhe regjistrat e gjuhës;
- vlerëson pasurinë leksikore të shqipes, përdor gjuhën standarde dhe zbaton rregullat drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit.

Njohuritë, aftësitë, shkathtësitë dhe qëndrimet për realizimin e kompetencës

Njohuritë	Shkathtësitë
<p>SINTAKSË</p> <ul style="list-style-type: none"> - Funksionet gramatikore të fjalëve në fjali (kryefjalë, kallëzues, përcaktor, rrethanor, kundrinor) - Llojet e kallëzuesit - Gjymtyrët homogjene dhe funksioni i tyre - Gjymtyrët e veçuara dhe funksioni i tyre - Fjalitë e përbëra me bashkërenditje dhe fjalitë e përbëra me nënrenditje - Llojet e fjalisë së përbërë me bashkërenditje: <ul style="list-style-type: none"> ☞ shtuese ☞ kundërshtuese ☞ veçuese ☞ përmyllëse - Llojet e fjalisë së përbërë me nënrenditje: <ul style="list-style-type: none"> ☞ përcaktore 	<p>SINTAKSË</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon funksionet gramatikore të fjalëve në fjali (kryefjalë, kallëzues, përcaktor, rrethanor, kundrinor) dhe tregon me se shprehen; - përcakton llojet e kallëzuesit; - gjen gjymtyrët homogjene dhe përcakton funksionin e tyre; - gjen gjymtyrët e veçuara dhe përcakton funksionin e tyre; - dallon fjalitë e përbëra me bashkërenditje nga fjalitë e përbëra me nënrenditje; - përcakton llojin e fjalisë së përbërë me bashkërenditje: <ul style="list-style-type: none"> ☞ shtuese; ☞ kundërshtuese; ☞ veçuese; ☞ përmyllëse. - përcakton llojin e fjalisë së përbërë me nënrenditje:

<ul style="list-style-type: none"> ☞ filluese ☞ vendore ☞ kohore; ☞ shkakore ☞ qëllimore ☞ mënyrore ☞ krahasore ☞ kushtore ☞ lejore ☞ rrjedhimore <p>- Përdorimi i ligjëratës së drejtë dhe të zhdrejtë.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☞ përcaktore; ☞ filluese; ☞ vendore; ☞ kohore; ☞ shkakore; ☞ qëllimore; ☞ mënyrore; ☞ krahasore; ☞ kushtore; ☞ lejore; ☞ rrjedhimore. <p>- dallon ligjëratën e drejtë nga e zhdrejta;</p> <p>- kthen ligjëratën e drejtë në ligjëratë të drejtë dhe anasjelltas.</p>
<p>MORFOLOGJI</p> <p>Emri</p> <p>- Emri dhe kategoritë e tij gramatikore</p> <p>Mbiemri</p> <p>- Mbiemri dhe kategoritë e tij gramatikore (edhe shkallët e mbiemrit)</p> <p>Përemri</p> <p>- Përdorimi i përemrave vetorë në rase të ndryshme</p>	<p>MORFOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizon emrin dhe kategoritë e tij gramatikore; - analizon mbiemrin dhe kategoritë e tij gramatikore (edhe shkallët e mbiemrit); - dallon dhe përdor foljet në formën veprorë dhe joveprorë; - dallon dhe përdor foljet njëvetore dhe pavetore; - dallon foljet me funksion ndihmës dhe gjysmëndihmës;

<ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i trajtat e shkurtra dhe të bashkuara - Përcaktimi i vendit të trajtave të shkurtra <p>Foljet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i foljeve në formën veprare dhe joveprare - Foljet njëvetore dhe pavetore - Foljet me funksion ndihmës dhe gjysmëndihmës <p>Ndajfoljet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Llojet e ndajfoljeve dhe shkallët e tyre <p>Lidhëzat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lidhëzat dhe shprehjet lidhëzore sipas llojeve të tyre <p>Pjesëzat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pjesëzat, llojet <p>Pasthirrat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pasthirrat dhe llojet e tyre 	<ul style="list-style-type: none"> - gjen dhe përdor format e pashtjelluara të foljes; - gjen dhe përdor ndajfoljet dhe shkallët e tyre; - dallon, klasifikon dhe përdor lidhëzat dhe shprehjet lidhëzore sipas llojeve të tyre; - përdor drejt përemrat vetorë në rase të ndryshme; - përdor drejt trajtat e shkurtra dhe të bashkuara; - përcakton vendin e trajtave të shkurtra; - përcakton dhe përdor pjesëzat; - dallon dhe përdor pasthirrat.
<p>FJALËFORMIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pjesët përbërëse të fjalës - Analiza e fjalëve sipas ndërtimit dhe formimit 	<p>FJALËFORMIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon dhe analizon pjesët përbërëse të fjalës; - analizon fjalët sipas ndërtimit dhe formimit.
<p>DREJTSHKRIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i saktë i dy pikave, thonjzave, pikëpresjes dhe kllapave 	<p>DREJTSHKRIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor saktë dy pikat, thonjëzat, pikëpresjen dhe kllapat;

<ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i drejtë i bashkëtingëlloreve të zëshme në <i>fund dhe në trup të fjalës</i> - Përdorimi i drejtë i fjalëve që fillojnë me bashkëtingëlloret <i>sh-, zh-, ç-</i>nistore - Përdorimi i drejtë i fjalëve që fillojnë me bashkëtingëlloren s-, z- nistore - Përdorimi i drejtë i bashkëtingëllores <i>j</i> - Përdorimi i drejtë i bashkëtingëllores <i>h</i> - Përdorimi i drejtë i fjalëve që kanë bashkëtingulloren <i>rr</i> - Përdorimi i drejtë i bashkëtingullores <i>nj-</i>në në trup dhe në fund të fjalës; - Përdorimi i drejtë i grupeve të bashkëtingëlloreve <i>mb, ng, nd, ngj;</i> - Përdorimi i drejtë i takimeve të bashkëtingëlloreve: - bashkëtingëlloret <i>d, t, s, z, x</i> me bashkëtingëlloren <i>h</i>; - bashkëtingëlloret <i>g, n</i> me bashkëtingëlloren <i>j</i>; - bashkëtingëlloren <i>d</i> me bashkëtingëlloren <i>t</i>; - Përdorimi i drejtë i apostrofit te trajtat e shkurtra të përemrit vetor - Drejtshkrimi i shprehjeve lidhëzore - Drejtshkrimi i pjesëzave 	<ul style="list-style-type: none"> - shkruan drejt bashkëtingëlloret e zëshme në <i>fund dhe në trup të fjalës</i>; - shkruan drejt fjalët që fillojnë me bashkëtingëlloret <i>sh-, zh-, ç-</i>nistore; - shkruan drejt fjalët që fillojnë me bashkëtingëlloren s-, z- nistore; - shkruan drejt bashkëtingëlloren <i>j</i>; - shkruan drejt bashkëtingëlloren <i>h</i>; - shkruan drejt fjalët me <i>rr</i>; - shkruan drejt <i>nj-</i>në në trup dhe në fund të fjalës; - shkruan drejt grupet e bashkëtingëlloreve <i>mb, ng, nd, ngj</i>; - shkruan drejt takimet e bashkëtingëlloresh: <ul style="list-style-type: none"> ☞ bashkëtingëlloret <i>d, t, s, z, x</i> me bashkëtingëlloren <i>h</i>; ☞ bashkëtingëlloret <i>g, n</i> me bashkëtingëlloren <i>j</i>; ☞ bashkëtingëlloren <i>d</i> me bashkëtingëlloren <i>t</i> ; - shkruan drejt ligjëratën e drejtë dhe të zhdrejtë; - shkruan saktë fjalët njësh, ndaras dhe me vizë në mes.
---	---

<ul style="list-style-type: none"> - Drejtshkrimi i pasthirmave - Drejtshkrimi i ligjëratës së drejtë dhe të zhdrejtë 	
<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regjistrat e gjuhës (njohuri të përgjithshme) - Stilet e gjuhës (njohuri të përgjithshme) - Huazimet në gjuhën shqipe (njohuri të përgjithshme) - Dialektet e gjuhës shqipe, rëndësia e tyre - Gjuha standarde, roli dhe rëndësia e përdorimit të saj 	<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIË</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon dhe përdor regjistrat e gjuhës; - përcakton stilet e gjuhës së përdorur në tekste të ndryshme letrare dhe joletrare; - dallon dhe shmang huazimet e panevojshme në gjuhën shqipe; - vlerëson pasurinë leksikore të dialekteve të shqipe; - vlerëson gjuhën standard shqipe, rolin e saj dhe rëndësinë e dialekteve.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe; - respekton diversitetin gjuhësor mes njerëzve; - shfaq shpirt krijues dhe mendim kritik në përdorimin e gjuhës; - shmang fjalët e huaja të panevojshme gjatë komunikimit. - vlerëson punët e të tjerëve; - bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre. 	

KLASA IX

KOMPETENCA: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi demonstroi vëmendje, interes, respekt dhe empati për folësin. Ai kupton tekstet që dëgjon, lidh informacionin ose përmbajtjen e tekstit me jetën dhe njohuritë e tij. Nxënësi jep gjykimet e tij rreth tekstit që dëgjon, si dhe dallon qëllimin dhe ndjenjat e folësit. Nxënësi, gjithashtu, zhvillon aftësitë për të krahasuar dhe vlerësuar tekste të ndryshme (të shkruara, të folura dhe mediatike).

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- interpreton tekstin dhe nëntekstin, si edhe gjykon për qëllimin, ndjenjat e folësit, vërtetësinë dhe besueshmërinë e tekstit;
- diskuton, zgjeron dhe gjykon idetë e dëgjuara, si edhe merr pjesë në veprimtari praktike, ku dëgjon për tema të fushave të ndryshme.

Njohuritë	Shkathtësitë
<p>Gjatë orëve mësimore të sugjeruara në program nxënësi dëgjon dhe punon (ritregon, interpreton, analizon, vlerëson) me tekste (të plota ose fragmente) të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij si p.sh.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rrëfime personale - Reportazh - Kronikë - Përmbledhje - Artikull reviste ose gazete - Reklamë - Fjalim - Debat - Tekste letrare të ndryshme (poezi, prozë ose dramë) <p>Nxënësi, gjithashtu, merr njohuri si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përcaktimi i dëgjuesit të një teksti (kujt i drejtohet teksti) - Përcaktimi i vërtetësisë së një teksti. <p>Shënim: Punohen materiale ose tekste të ndryshme që lidhen me situata dhe çështje aktuale dhe shoqërore, me shembuj konkretë dhe jetësorë që japin informacion e nxisin debatin mes nxënësve.</p>	<p>Rregullat e të dëgjuarit</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shfaq qëndrime dhe sjellje të përshtatshme gjatë të dëgjuarit si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ tregon interes gjatë një diskutimi në klasë duke drejtuar pyetje; ☞ tregon vëmendje dhe interes gjatë një prezantimit të një projekti të shokëve dhe të shoqeve të klasës ose gjatë ndjekjes së një shfaqjeje; ☞ shfaq empati ndaj të tjerëve; ☞ përdor gjuhën e trupit, kontaktin me sy dhe mimikën e duhur të fytyrës që të mos japë mesazhe negative tek folësi. <p>Të dëgjuarit për të kuptuar dhe vlerësuar tekstin</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas dëgjimit për të kuptuar tekstin si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ lexon paraprakisht informacion në mënyrë që të mos ketë vështirësi për të kuptuar një prezantim për një çështje të

	<p>caktuar;</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ mban shënime për detajet e rëndësishme; ☞ përmbledh idetë kryesore pasi ka dëgjuar një tekst për të vetëkontrolluar, nëse e ka kuptuar tekstin etj.; <ul style="list-style-type: none"> - ritregon shkurtimisht tekstin që dëgjon, duke e ilustruar me detaje dhe shembuj nga teksti; - interpreton informacionin që e merr nga burime të ndryshme si p.sh., televizion, faqe interneti etj.; - mbështet interpretimet e tij për tekstet që dëgjon me fragmente, ide dhe detaje nga teksti (<i>Cilat fjalë dhe fraza të këtij fjalimi kanë shumë kuptime ose mund të interpretohen në mënyra të ndryshme? Folësi përdori ironinë? Si mund ta provoni këtë?</i>); - analizon tekstin që dëgjon; - shpjegon argumentet kryesore të një teksti me fjalët e tij; - bën dallimin mes shkakut dhe pasojës; - dallon problemin dhe zgjidhjen në një tekst; - zgjeron ose lidh informacionin që dëgjon me përvojat e tij ose me njohuritë e marra nga tekste të tjera si p.sh., ndan opinionin e tij rreth një libri pasi ka dëgjuar idetë dhe opinionin e të tjerëve, heton rreth temës ose çështjes që dëgjon duke kërkuar informacion në burime online për të zgjeruar të kuptuarit;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - krahason informacionet që dëgjon me njohuritë e mëparshme; - dallon dhe diskuton për pikëpamjet e ndryshme në një tekst; - përcakton se kujt i drejtohet folësi (audiencia e synuar); - gjykon rreth vërtetësisë së tekstit duke u përqendruar te burimet që folësi ju referohet, te përvoja dhe eksperiencia e folësit, si dhe te qëllimet dhe pasionet e tij; - dallon se për çfarë shërbejnë disa strategji të përdorura gjatë prezantimeve të ndryshme si p.sh.,: <ul style="list-style-type: none"> ☞ tregon se përdorimi i listave ose tabelave e bën më të besueshëm dhe më bindës prezantimin; ☞ dallon se si një aktor e ndryshon zërin ose intonacionin e tij që të ngjallë vëmëndjen e dëgjuesit; ☞ vlerëson një hyrje interesante të prezantimit si një gjetje për të siguruar që në fillim vëmëndjen e të tjerëve.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tregon respekt, empati dhe interes ndaj folësit; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Përshkrimi i tematikave të kompetencës Nxënësi kupton dhe përdor bisedat, diskutimet dhe debatet, si dhe vazhdon të zhvillojë aftësitë dhe shkathtësitë e tij për të bashkëpunuar me të tjerët në prezantime detyrash, projektesh e krijimesh të ndryshme. Nxënësi përshtat të folurin me qëllimin, situatën dhe dëgjuesin.	
Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- flet qartë dhe kuptueshëm për tema të ndryshme në situata formale dhe joformale;- përfshihet në diskutime, parafrazon e përmbledh komentet e prezantuara me gojë, duke marrë parasysh edhe elementet e gjuhës së gjesteve në një prezantim;- krijon tekste mediatike për qëllime dhe audienca të ndryshme duke përdorur format dhe teknikat e përshtatshme.	
Njohuritë	Shkathtësitë
Gjatë këtyre orëve nxënësit flasin dhe diskutojnë në situata të ndryshme dhe rreth tematikave nga veprimtaria e tyre përditshme. Këto tematika nxitin gjithëpërfshirjen e nxënësve dhe krijojnë mundësi që ata të diskutojnë në grupe të vogla dhe të mëdha. Gjithashtu, nxënësit marrin njohuritë e mëposhtme: <ul style="list-style-type: none">- Llojet e ndryshme të komunikimit gojor dhe tiparet kryesore të tyre.	Rregullat dhe organizimi i të folurit Nxënësi: <ul style="list-style-type: none">- flet me diksion të qartë, rrjedhshëm dhe me intonacionin e duhur;- përdor pauzat (pushimet) ose ndryshon ritmin gjatë të folurit për të nxjerrë në pah ose për të theksuar një ide;- flet për tema, qëllime dhe në situata të ndryshme dhe përshtat gjuhën me dëgjuesit si p.sh., tregon një histori në një klasë të ciklit

- Elementet e komunikimit joverbal dhe rëndësia e tyre gjatë të folurit.
- Rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde gjatë të folurit.
- Mjetet dhe format që duhen përdorur gjatë të folurit për të mbajtur gjallë interesin e dëgjuesit.
- Rolet e ndryshme të pjesëmarrësve gjatë një diskutimi ose debati (drejtues, moderator, mbajtësi i kohës, anëtar i një grupi etj.).

- të ulët, merr pjesë në një debat për një çështje sociale etj.;
- flet në mënyrë koherente në varësi të qëllimit, dëgjuesit dhe temës ose subjektit si p.sh., kombinon logjikën me emocionet në një fjalim të shkurtër etj.;
- përzgjedh fjalët dhe terminologjinë e duhur për të arritur qëllimin e tij dhe për të tërhequr vëmendjen e dëgjuesit;
- shpreh ndjenjë dhe emocion gjatë të treguarit;
- kontrollon përdorimin e gjesteve gjatë të folurit, në mënyrë që dëgjuesi të mos shmangë vëmendjen nga mesazhi;
- përdor gjuhën standarde shqipe gjatë të folurit;
- përdor teknologjinë e informacionit dhe të komunikimit gjatë prezantimit të një projekti ose detyre në grup (përdor programet ëord ose poëer point etj.).

Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup

Nxënësi:

- ndan dhe ndjek rolet gjatë diskutimeve si p.sh., rolin e drejtuesit, moderatorit ose dëgjuesit;
- ndan dhe zbaton detyrat gjatë diskutimeve në klasë në mënyrë që të zhvillojnë një projekt së bashku (një nxënës ndihmon duke bërë një listë të ftuarish nga komuniteti të cilët mund të vijnë në klasë dhe të

	<p>rrëfejnë për profesionin dhe punën që bëjnë, një tjetër harton një listë pyetjesh që do t'u drejtohen të ftuarve etj.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - bashkëbisedon lirshëm duke dhënë mendimet dhe këndvështrimet e tij, si dhe duke respektuar edhe mendimet dhe gjykimet e të tjerëve; - shpreh mendimet dhe këndvështrimet e tij, duke respektuar edhe faktorin kohë; - pasuron linjën e debatit me argumente duke respektuar etikën; - përmbledh informacionin që prezantohet gjatë diskutimeve në klasë, në shkollë dhe jashtë saj dhe hartojnë një raport.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është korrekt në komunikim; - merr pjesë në diskutime duke respektuar dhe pranuar mendimin ndryshe; - demonstron empati gjatë komunikimit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributit e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim gjatë kryerjes së detyrave të ndryshme; - demonstron vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për kulturën dhe gjuhën e tjetrit; - demonstron imagjinatë dhe mendim krijues për zgjidhjen e problemeve; 	

- përfshihet në mënyrë aktive në punë individuale dhe në grup;
- demonstron pavarësi në vendimmarrje dhe veprime;
- tregon kureshtje për hulumtim dhe kërkim.

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësit përzgjedh tekstin që lexon në varësi të qëllimit që ka. Ai përdor disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin. Nxënësi demonstroi të kuptuarit e tekstit duke treguar brendinë dhe duke e ilustruar atë me fragmente dhe detaje nga teksti. Nxënësit gjykon me argumente idetë e dhëna në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të nënkuptuar, dallon elemente të formës dhe strukturës së teksteve, krahason personazhe, ide, informacione etj. Ai zbulon ngjashmëritë dhe ndryshimet mes teksteve. Nxënësi lexon, kupton, interpreton dhe gjykon një shumëllojshmëri tekstesh letrare dhe joletrare.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- kupton tekstin edhe kur mendimet dhe idetë nuk jepen në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe shpjegon se si gjuha dhe stili i autorit ndikojnë për t'i dhënë idetë në mënyrë të qartë ose të nënkuptuar;
- analizon dhe diskuton për interpretimet e të tjerëve rreth tekstit.

a) Tekste letrare

- vlerëson gjuhën dhe idetë që përcjell autori në tekst, analizon sjelljen dhe qëndrimet e personazheve, zhvillimin e fabulës ose subjektit;
- bën dallimin mes personazhit, autorit dhe tregimtarit;

<ul style="list-style-type: none"> - krahason stilin, gjuhën dhe tematikën në tekste të ndryshme; <p>b) Tekste joletrare</p> <ul style="list-style-type: none"> - përzgjedh, krahason dhe përmbledh informacionin nga tekste të ndryshme; - dallon informacionin e rëndësishëm nga i parëndësishmi, faktin nga opinionin, shkakun nga pasoja; - veçon tiparet karakteristike të fjalëve, fjalive dhe tekstit në tekste të ndryshme. 	
Njohuritë	Shkathtësitë
<p>Studim tekstesh letrare (50 orë): Nxënësi punon (njeh, kupton, interpreton, analizon, vlerëson) me tekste poetike, tekste në prozë dhe tekste dramatike nga letërsia shqipe, letërsia botërore, si dhe nga krijimtaria gojore popullore. Gjatë këtyre orëve nxënësit marrin edhe njohuritë e mëposhtme.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjinitë letrare dhe tiparet e tyre - Figuracioni - Figurat tingullore, si: aliteracion, asonancë e konsonancë - Elementet e stilit dhe të gjuhës - Jeta dhe krijimtaria letrare e autorëve nga janë shkëputur fragmentet ose tekstet e përfshira në tekst mësimor, si dhe vendi që zënë në letërsinë shqipe ose botërore 	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin ¹⁰</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor strategji të ndryshme para, gjatë dhe pas leximit si p.sh.: - njihet paraprakisht me tiparet e formës dhe strukturës së një lloji teksti, në mënyrë që ta ketë më të lehtë për ta kuptuar një tekst të caktuar; - praktikon rileximin për të ngulitur në mendje detajet më të rëndësishme; - përqendrohet tek ilustrimet e tekstit për të plotësuar dhe zgjeruar informacionin e tekstit; - mban shënime gjatë të lexuarit; - përdor një organizues grafik për të shënuar faktet dhe idetë e rëndësishme; - lexon pjesë-pjesë tekstin dhe parashikon rreth brendisë, personazheve, ngjarjeve etj. (lexim i drejtuar);

¹⁰ Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për tekstet letrare dhe joletrare.

<ul style="list-style-type: none"> - Lidhja e letërsisë me artet: muzika, piktura, skulptura, koreografia, filmi etj. <p>50 orët mësimore për tekstet letrare sugjerohen të ndahen shpërndahen si më poshtë.</p> <p>Tekst poetik: 15 orë të sugjeruara (7-8 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vargu i lirë në një poezi - Elementet e stilit dhe të gjuhës në një tekst poetik, si p.sh.: <ul style="list-style-type: none"> ☞ zgjedhja e fjalëve; ☞ përdorimi i fjalëve të reja; ☞ përdorimi i figurave letrare mbizotëruese; - Tiparet e poezisë lirike - Tiparet e poezisë epike (Cikli i Kreshnikëve) - Proza poetike <p>Tekst në prozë: 30 orë të sugjeruara (14-15 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiparet e disa teksteve në prozë - Analiza e personazhit (edhe psikologjike) - Rrëfimtari, veta dhe koha e rrëfimit <p>Tekst dramatik: 5 orë të sugjeruara (2-3 tekste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elementet e strukturës së një teksti dramatik si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë - Vënie në skenë (në bashkëpunim me mësuesin dhe shokët e 	<ul style="list-style-type: none"> - interpreton tekstet dhe jep argumente që mbështesin interpretimin e tij; - zgjeron kuptimin mbi tekstet duke lidhur idetë në to me idetë dhe njohuritë e tij si p.sh., përcakton nëse informacioni në një artikull përkon ose kundërshton njohuritë e tij ose përvojat e tij; - analizon marrëdhëniet mes pjesëve të tekstit; - dallon faktin nga opinioni; - dallon shkakun nga pasojat; - dallon problemin dhe zgjidhjen e problemit; - gjykon për vlerat e një teksti duke përdorur ilustrime dhe detaje nga teksti si p.sh.: dallon që detajet e bëjnë një histori të duket e besueshme dhe e vërtetë, dallon që rima ose aliteracioni në një reklamë që të mbahet mend lehtë nga konsumatorët etj.; - nxjerr konkluzione pasi ka lexuar dhe ka kuptuar një tekst; - gjen funksionin e disa elementeve të formës të tekstit si p.sh., rrëfimi në vetën e parë në një libër me kujtime ose përshkrimi linear dhe episodik në një udhëpërshkrim; - përcakton funksionin e disa karakteristikave të teksteve si p.sh. ilustrimet në librat për fëmijë të vegjël plotësojnë vështirësitë e tyre në lexim ose shkrimet në përmasa të ndryshme, ngjyrat, fotografitë, titujt dhe nëntitujt në faqen e parë të një gazete tërheqin vëmendjen e lexuesit për ta marrë dhe lexuar atë etj.;
--	---

shoqet e klasës) e një teksti dramatik, duke ndarë rolet: regjisori, aktorët, skenografët, kostumografët etj.

Studim tekstesh jo letrare: Gjatë **15 orëve** mësimore nxënësit punojnë (kuptojnë, interpretojnë, analizojnë, krahasojnë, sintetizojnë, vlerësojnë) me tekste nga kultura dhe periudha të ndryshme, elektronike dhe të shtypura si: reportazhe, kronika, biografi, kujtime, udhëpërshkrime, intervista, përmbledhje, referate, shkresa, ese të ndryshme etj.

Gjatë studimit të këtyre teksteve nxënësit marrin edhe njohuri si:

- Marrëdhëniet mes pjesëve të tekstit
- Tipare të teksteve të mësipërme (reportazhe, kronika, udhëpërshkrime, referate, shkresa)
- Dallimet kryesore mes një teksti letrar dhe joletrar

- diskuton rreth këndvështrimeve të ndryshme në një tekst dhe shfaqin mendimet e tij;
- vlerëson idetë që përcjell teksti, gjuhën e stilin e autorit, duke argumentuar mendimin e tij;
- diskuton se si ndikon teksti tek ai, në botën emocionale ose në ndjesitë e tij.

Të lexuarit e teksteve letrare

Nxënësi:

- lexon rrjedhshëm lloje të ndryshme tekstesh letrare nga krijimtaria popullore, nga shkrimtarë përfaqësues të letërsisë shqipe e botërore në periudha të ndryshme;
- grupon tekstet që lexon sipas gjinive dhe llojeve letrare;
- përshkruan dhe diskuton për kohën, vendin, mjedisin dhe ngjarjet, duke dhënë detaje nga teksti;
- dallon dhe shpjegon funksionin e epitetit, personifikimit, metaforës, krahasimit, hiperbolës, alegorisë, inversionit, antitezës;
- gjen në tekst figurat tingullore, si: aliteracion, asonancë e konsonancë dhe shpjegon funksionin e tyre.

Tekst poetik

Nxënësi:

- lexon me shprehësi lloje të ndryshme tekstesh poetike;
- diskuton rreth atmosferës që krijon poezia;
- dallon motivet në një tekst poetik;
- dallon tiparet e metrikës në poezi (lloji i vargut, i rimës dhe i strofës);
- dallon vargun e lirë në një poezi;
- analizon dhe shpjegon funksionin e elementeve të stilit dhe të gjuhës në një tekst poetik, si p.sh.:
 - ☞ zgjedhja e fjalëve;
 - ☞ përdorimi i fjalëve të reja;
 - ☞ përdorimi i figurave letrare mbizotëruese;
- dallon tiparet kryesore të poezisë lirike;
- dallon tiparet kryesore të poezisë epike (Cikli i Kreshnikëve);
- njeh dhe dallon disa lloje të teksteve poetike, si: balada, soneti, himni, elegjia etj.;
- përcakton disa tipare të baladës, sonetit, himnit, elegjisë etj.;
- krahason poezinë me prozën poetike;
- mëson përmendsh dhe reciton poezi.

Tekst në prozë

Nxënësi:

- lexon lloje të ndryshme të prozës;
 - dallon temën dhe motivet;
 - përcakton tipare të disa teksteve në prozë, si: tregimi, novela dhe romani, përralla etj. si p.sh;
 - ☞ *fabulat* (personazhet, personifikimi, alegoria, morali i fabulës);
 - ☞ *përrallat* (elementet fantastike, numërorët: 3,7,9,12, formulat e hyrjes dhe mbylljes, personazhet joreale, formulat e magjisë, fundi i lumtur, hiperbola etj.);
 - ☞ *anekdotat* (karakteri i personazheve, ironia, krahasimi);
 - analizon personazhet, duke u përqendruar te: fjalët e autorit për personazhin; fjalët, veprimet, mendimet e tij; marrëdhëniet me personazhet e tjera;
 - sjell përvojat e tij të ngjashme me ato të personazheve të një tregimi, përralle, drame etj.;
 - dallon mënyrën e rrëfimit në një tregim, novelë, roman etj., si p.sh.: rrëfim në formën e një letre, një ditari etj.;
 - dallon rrëfimtarin, vetën dhe kohën e rrëfimit.
- c) Tekst dramatik**
- Nxënësi:
- lexon fragmente dhe vepra të ndryshme dramatike (tragjedi, komedi dhe dramë);

- përcakton tipare të ndryshme të tragjedisë, komedisë dhe dramës, si dhe përcakton ngjashmëritë dhe dallimet mes tyre;
- dallon dhe analizon elementet e strukturës së një teksti dramatik si: skena, aktet, personazhet, fjalët e personazheve, didaskalitë;
- tregon ç'rol kanë personazhet në veprat dramatike;
- analizon tiparet psikologjike të personazhit letrar në bazë të ngjarjeve, të dialogut dhe të monologut;
- merr pjesë në vënien në skenë (në bashkëpunim me mësuesin dhe shokët e shoqet e klasës) të një teksti dramatik, duke ndarë rolet: regjisori, aktorët, skenografët, kostumografët etj., (në formën e një projekti);
- mëson përmendsh dhe reciton pjesë nga tekstet dramatike si p.sh., një monolog.

Të lexuarit e teksteve jo letrare

Nxënësi:

- lexon tekste nga kultura dhe kohë të ndryshme, të shtypura dhe elektronike si: reportazhe, kronika, biografi, kujtime, udhëpërshkrime, intervista, rregullore, përmbledhje, referate, shkresa, ese të ndryshme etj.;
- dallon dhe përdor njohuritë rreth elementeve të tekstit si: tema, paragrafi, hyrje, konkluzione, shënime në fund, citime, bibliografia, tabela, harta, diagrama;

	<ul style="list-style-type: none"> - dallon argumentet pro dhe kundër një çështjeje në një tekst; - dallon një tekst letrar nga një tekst joletrar si p.sh., krahason një roman me një biografi ose autobiografi, një tregim fantastiko-shkencor nga një udhëpërshkrim etj.
Vlerat dhe qëndrimet	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe informacion; - është i vëmendshëm gjatë të lexuarit; - respekton dhe pranon mendimin e tjetrit; - shfaq empati gjatë të lexuarit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - respekton kulturën dhe gjuhën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi zgjedh formën e të shkruarit (tekstin) në varësi të qëllimit dhe lexuesit. Ai mbledh dhe përzgjedh informacion nga burime të ndryshme (edhe elektronike) për detyrën me shkrim. Nxënësi shkruan tekste koherente duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe duke lidhur logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre. Ai përdor gjuhën standarde dhe zbaton rregullat gramatikore.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- ndjek dhe realizon hapat e domosdoshëm në procesin e të shkruarit;
- përdor forma të efektshme të të shkruarit për qëllime dhe audiencë të caktuara;
- paraqet në mënyrë të strukturuar informacionin, idenë dhe mendimet e tij duke zbatuar rregullat drejtshkrimore.

Njohuritë

Të shkruarit për qëllime personale

- Komentë rreth një teksti letrar (poezi, prozë ose tekst dramatik)
- Shkrimi i një tregimi rreth një teme të caktuar, të përcaktuar nga mësuesi ose të zgjedhur nga vetë nxënësit
- Dramatizimi me shkrim i një tregimi të shkurtër
- Përshkrimi i përvojës e parë si spektator në një shfaqje dramatike
- Përshkrimi i përvojës së nxënësit gjatë nëntë viteve të

Shkathtësitë

Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit¹¹

Nxënësi:

- përcakton qëllimin, temën dhe subjektin për punët me shkrim si p.sh., një rrëfim për një ngjarje të rëndësishme historike në krahinën e tyre për gazetën e shkollës;
- aktivizon njohuritë e mëparshme rreth temës për të cilën do të shkruajë;
- merr pjesë në një diskutim në grup për t'u sqaruar, për të ndarë ide dhe opinione rreth temës;
- mbledh informacion për punë dhe detyra me shkrim nga burime të

¹¹Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

<p>shkollës</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kthimi i një poezie në një tregim ose prozë poetike <p>Të shkruarit për qëllime funksionale</p> <ul style="list-style-type: none"> - Referat - Ese - Plan veprimtarish për ngjarje, festa e përvjetorë të ndryshëm (p.sh. me rastin e një përvjetori të hapjes së shkollës së tij, me rastin e një feste lokale etj.) - Raport - CV - Njoftim ose ftesë formale si p.sh., një ftesë për ceremoninë e mbarimit të shkollës 9-vjeçare 	<p>ndryshme, të shtypura dhe elektronike, duke përdorur strategji të ndryshme si p.sh.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ kërkon informacion në internet nëpërmjet fjalëve kyçe; ☞ studion modele të mira të të shkruarit; ☞ mban shënime; ☞ klasifikon burimet e informacionit në të rëndësishme dhe dytësore; ☞ shënon të gjitha burimet e informacionit në një listë të veprave të cituara ose referencat; <ul style="list-style-type: none"> - rendit dhe organizon idetë kryesore duke i ilustruar dhe mbështetur me detaje, shembuj, fakte dhe opinione të ndryshme; - respekton strukturën e punës me shkrim (hyrje, zhvillim dhe mbyllje); - përshtat gjuhën me llojin e detyrës me shkrim, me qëllimin dhe me lexuesin si p.sh., në një letër drejtuar këshillit të prindërve në shkollë përdor një gjuhë formale, në një komunikim elektronik me shokët e shoqet (blog) përdor një gjuhë joformale, humorin, batutat etj.; - përzgjedh fjalët dhe frazat që i japin punës ose detyrës me shkrim gjallëri dhe shprehësi; - përdor lloje të ndryshme fjalish (lloj, gjatësi, strukturë) për të shtuar interesin e lexuesit dhe për të përmirësuar rrjedhën e punës me shkrim; - zbaton gjatë të shkruarit njohuritë gramatikore dhe drejtshkrimore; - përdor gjuhën standarde shqipe gjatë të shkruarit;
--	---

- përdor gjatë të shkruarit numrat, pikat ose shenja të ndryshme (bullets) për të strukturuar më mirë detyrën me shkrim;
- rishikon punët me shkrim për të përmirësuar përmbajtjen, organizimin, qartësinë, stilin dhe gjuhën si p.sh.:
 - ☞ shton shembuj që mbështesin idenë kryesore;
 - ☞ heq detaje të parëndësishme;
 - ☞ shton fjalët e duhura në hyrje të çdo paragrafi që të krijojnë idenë e vazhdimësisë së mendimeve dhe lidhjen mes tyre;
 - ☞ shmang gabimet gramatikore dhe drejtshkrimore.

Të shkruarit për qëllime personale

Nxënësi:

- përshkruan përvojën e tij gjatë nëntë viteve të shkollës për ta ndarë me shokët dhe shoqet, me mësuesit dhe me prindërit;
- shkruan tregime nga bota reale ose imagjinare për tema që janë interesante për moshën;
- realizon shkrime komentuese për poezi të ndryshme;
- kthen me shkrim një poezi në prozë ose prozë poetike;
- përshkruan personazhet e tij të preferuara dhe të argumenton pëlqimin e tij;
- krahason me shkrim personazhe nga tregime, përralla dhe fabula të ndryshme.

Të shkruarit për qëllime funksionale

Nxënësi:

- shkruan reportazhe, referate për tema të ndryshme;
- njih dhe zbaton hapat e shkrimit të një eseje;
- shkruan plane veprimtarish për ngjarje, festa e përvjetorë të ndryshëm (p.sh. me rastin e një përvjetori të hapjes së shkollës së tij, me rastin e një feste lokale etj.);
- shkruan një CV, duke ndjekur strukturën e shkrimit të një teksti të tillë;
- shkruan një njoftim ose një ftesë formale si p.sh një ftesë për ceremoninë e mbarimit të shkollës 9-vjeçare.

Vlerat dhe qëndrimet

Nxënësi:

- shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të të shkruarit;
- demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë të shkruarit;
- punon në mënyrë të pavarur;
- respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë të shkruarit;
- respekton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit;
- vlerëson punët e të tjerëve;
- bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim.

KOMPETENCA: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi dallon funksionet gramatikore të fjalëve. Ai gjen në fjali gjymtyrët e dyta dhe tregon se me çfarë është shprehur: përcaktori, kallëzuesori, kundrinori, rrethanori. Nxënësi dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë. Ai përcakton kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, foljes dhe përemrit. Ai përdor drejt shenjat e pikësimit, pikëçuditësen, trepikëshin, presjen, zanoren e, zanoren ë, grupet e zanoreve dhe diftongjeve –ie dhe –je. Nxënësi demonstroi njohuri, aftësi dhe qëndrime rreth fushës leksikore, familjes së fjalëve, kuptimin e parë të fjalës, kuptimit të figurshëm të fjalës, fjalëve me shumë kuptime, sinonimeve, antonimeve, homonimeve dhe dialekteve të gjuhës shqipe.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon, përdor dhe analizon llojet e fjalive sipas kumtimit, intonacionit, ndërtimit, gjymtyrëve kryesore;
- përdor dhe analizon llojet e gjymtyrëve kryesore dhe gjymtyrëve të dyta;
- përdor dhe analizon klasat e fjalëve të ndryshueshme dhe të pandryshueshme;
- analizon stilet dhe regjistrat e gjuhës;
- vlerëson pasurinë leksikore të shqipes, përdor gjuhën standarde shqipe dhe zbaton rregullat drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit.

Njohuritë, aftësitë, shkathtësitë dhe qëndrimet për realizimin e kompetencës

Njohuritë

SINTAKSË

- Llojet e fjalisë sipas kumtimit
- Fjalitë mohore dhe pohore

Shkathtësitë

SINTAKSË

- Nxënësi:
- përcakton llojin e fjalisë sipas kumtimit dhe i përdor ato;

<ul style="list-style-type: none"> - Llojet e fjalive sipas gjymtyrëve kryesore - Fjalitë njëkryegjymtyrëshe foljore, llojet - Fjalitë njëkryegjymtyrëshe emërore, llojet - Llojet e fjalive të përbëra 	<ul style="list-style-type: none"> - përcakton fjalitë mohore dhe pohore dhe i përdor ato; - përcakton llojin e fjalive sipas gjymtyrëve kryesore dhe i përdor drejt ato; - dallon fjalitë njëkryegjymtyrëshe foljore dhe i përdor ato; - përcakton llojin e fjalive njëkryegjymtyrëshe foljore dhe i përdor drejt ato; - dallon fjalitë njëkryegjymtyrëshe emërore dhe i përdor drejt ato; - dallon fjalinë e thjeshtë nga fjalia e përbërë dhe i përdor drejt ato; - përcakton llojin e fjalisë së përbërë dhe i përdor ato; - dallon fjalitë e përbëra të përziera me më shumë se dy pjesë; - ndërton skemat e fjalive të përbëra.
<p>MORFOLOGJI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fjalët e ndryshueshme dhe fjalët e pandryshueshme - Kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, përemrit, foljes, numërorit - Foljet në formën veprorë dhe joveprorë - Parafjalët sipas rasave dhe lokucionet parafjalore - Dallimi i parafjalëve nga emrat dhe ndajfoljet me të njëjtën formë - Dallimi i lidhëzave nga përemrat, ndajfoljet dhe parafjalët me formë të njëjtë 	<p>MORFOLOGJI</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon fjalët e ndryshueshme (kategoritë e tyre) dhe fjalët e pandryshueshme); - përcakton kategoritë gramatikore të emrit, mbiemrit, përemrit, foljes, numërorit; - përdor saktë në fjali foljet në formën veprorë dhe joveprorë; - dallon parafjalët sipas rasave dhe lokucionet parafjalore; - dallon parafjalët nga emrat dhe ndajfoljet me të njëjtën formë; - dallon lidhëzat nga përemrat, ndajfoljet dhe parafjalët me formë të njëjtë.

<p>FJALËFORMIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiza e fjalëve sipas ndërtimit dhe sipas formimit 	<p>FJALËFORMIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizon fjalët sipas ndërtimit dhe sipas formimit.
<p>DREJTSHKRIM</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përdorimi i drejtë i shenjave të pikësimit - Përdorimi i drejtë i ligjëratës së drejtë dhe ligjëratës së zhdrejtë - Drejtshkrimi i fjalëve që kanë grupin ye, ua, ue - Drejtshkrimi i fjalëve në të cilat takohen dy zanore të njëjta - Drejtshkrimi i fjalëve i disa tipe fjalësh me prejardhje të huaj - Drejtshkrimi i fjalëve i nyjeve të përparme të emrave, mbiemrave dhe përemrave pronorë <i>i, e, të, së</i> - Drejtshkrimi i pjesëzave dhe parafjalët në rastet e përsëritjes dhe mospërsëritjes së tyre - Drejtshkrimi i fjalëve njësh, ndaras dhe me vizë në mes 	<p>DREJTSHKRIM</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përdor drejt të gjitha shenjat e pikësimit; - të shkruajnë saktë ligjëratën e drejtë dhe ligjëratën e zhdrejtë; - të shkruajnë drejt fjalët që kanë grupin ye, ua, ue; - të shkruajnë drejt fjalët në të cilat takohen dy zanore të njëjta; - të përdorin drejt apostrofin te trajtat e shkurtra të përemrit vetor; - të shkruajnë saktë disa tipa fjalësh me prejardhje të huaj; - të shkruajnë saktë nyjet e përparme të emrave, mbiemrave dhe përemrave pronorë <i>i, e, të, së</i>; - të përdorin saktë pjesëzat dhe parafjalët në rastet e përsëritjes dhe mospërsëritjes së tyre; - të shkruajnë saktë fjalët njësh, ndaras dhe me vizë në mes.
<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIKE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leksiku i gjuhës shqipe dhe pasuria e tij - Huazimet në gjuhën shqipe, shmangia e tyre në funksion të ruajtjes dhe pastërtisë së gjuhës shqipe - Regjistrat e gjuhës 	<p>LEKSIKOLOGJI DHE SEMANTIKE</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe; - dallon fjalët e huaja nga fjalët në gjuhën shqipe; - dallon regjistrat e gjuhës në tekste të ndryshme;

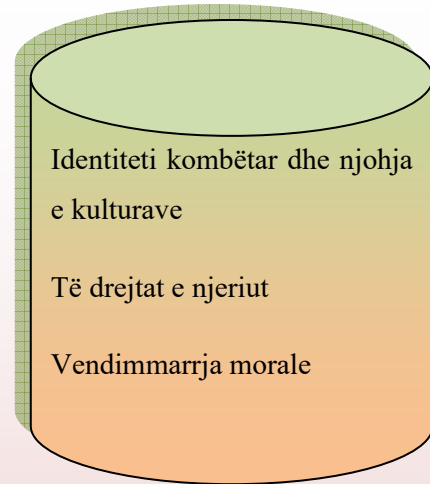
<ul style="list-style-type: none"> - Stilet e gjuhës - Mjetet gjuhësore me të cilat shprehen stilet dhe regjistrat e ndryshëm në gjuhën shqipe 	<ul style="list-style-type: none"> - përdor regjistrat e gjuhës për qëllime të ndryshme dhe në situata të ndryshme; - përcakton stilet e gjuhës së përdorur në tekste të ndryshme letrare dhe joletrare; - dallon mjetet gjuhësore me të cilat shprehen stilet dhe regjistrat e ndryshëm në gjuhën shqipe.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson pasurinë leksikore të gjuhës shqipe; - respekton diversitetin gjuhësor mes njerëzve; - shfaq shpirt krijues dhe mendim kritik në përdorimin e gjuhës; - shmang fjalët e huaja të panevojshme gjatë komunikimit. - vlerëson punët e të tjerëve; - bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre. 	

IV. UDHËZIME METODOLOGJIKE

Metodat e të nxënit janë mjaft të rëndësishme për të realizuar një proces mësimor efektiv. Përdorimi i tyre do të shërbejë për zhvillimin

gjuhësor dhe letrar të nxënësve. Mësuesit duhet të përditësojnë çdo ditë njohuritë rreth metodave, teknikave dhe strategjive të mësimdhënies me qëllim që të zhvillojnë tek nxënësit dëshirën për dijen, virtytet njerëzore, ambicien për të qenë të suksesshëm dhe aktivë në jetën e përditshme. Metoda, strategji dhe teknika të tilla, si: *diskutim për njohuritë paraprake, kubimi, diagramë piramidale, lexim i drejtuar, imagjinata e drejtuar, parashikim me terma paraprake, harta e konceptit, rrjeti i diskutimit, pyetje autorit, ditaret e të nxënit, pyetja sjell pyetjen* etj. shërbejnë si nxitje për nxënësit në procesin e të nxënit dhe si garanci për rezultate të mira në procesin e të nxënit. Gjithashtu, është e rëndësishme që **nxënësi të punojë me situata të nxëni**, ku i kërkohen arsyetime apo përgjigje të pyetjeve të tilla si “..pse...?”, “...a është gjithmonë e vërtetë...?”, “..çfarë ndodh kur...?” etj. Në këtë mënyrë ai inkurajohet të reflektojë mbi veprimet e tij dhe të ndërmarrë situata të reja. Përmes situatave të të nxënit, nxënësi eksploron, zbaton dhe integron njohuritë dhe aftësitë gjuhësore, fiton aftësi intelektuale të nevojshme për të zhvilluar të menduarit krijues dhe kritik.

MODEL I NJË SITUATE TË NXËNI

Burime të të nxënit:

- Foto
- Përvojat e nxënësit
- Informacion nga interneti dhe media të ndryshme
- Materiale të tjera

Situata e të nxënit lidhet me shkrimin e një posteri për të ndërgjegjësuar fëmijët që të lexojnë me shumë libra. Nxënësit punojnë në grupe dhe hetojnë formën e shkrimit të një posteri, si dhe diskutojnë për mënyrat se si do t'i shprehin idetë e tyre.

Ata përdorin burime të ndryshme informacioni, si: interneti, tekste të ndryshme; vëzhgojnë modele posterash nëpër qytet/ fshat; diskutojnë (brenda mundësive) me ndonjë specialist komunikimi (që mund të jetë prind).

Në përfundim të këtij procesi hulumtimi, ata përzgjedhin pjesët grafike, si dhe vendosin për tekstin e posterit, në mënyrë që ai të jetë tërheqës dhe të përmbushë qëllimin e duhur (Afrimi i nxënësve me librin)

Në fund, nxënësit prezantojnë punët e tyre sipas grupeve, si dhe vlerësojnë punët e shokëve dhe shoqeve të klasës.

Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit

Kompetenca e të menduarit

Kompetenca e të nxënit

Kompetenca qytetare

Kompetenca digjitale

- Punë në grupe
- Punë individuale
- Diskutim
- Intervista
- Vëzhgime

- **Procesi mësimor duhet të karakterizohet nga kriteret e mëposhtme:**

a) Mësimdhënie me në qendër nxënësin

Nxënësit do të jenë në qendër të procesit të mësimdhënies. Ky proces do të ndërtohet në varësi të nevojave, aftësive dhe interesave të nxënësve. Nxënësit e një klase janë të ndryshëm, për sa i përket mënyrës se si ata nxënë: individualisht, në grup, nën udhëheqjen e mësuesit, të pavarur, me anë të mjeteve konkrete etj. Përpos kësaj, lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi” kërkojnë që nxënësit të nxënë konceptet, të zhvillojnë aftësitë e shkathtësitë dhe të zbatojnë njohuritë gjuhësore. Këto diktojnë nevojën për strategji të ndryshme të mësimdhënies, të cilat përshtaten me objektin e të nxënit dhe nevojat e nxënësve.

b) Të mësuarit bashkëveprues

Mësuesit do të sigurojnë një mjedis të pasur dhe nxitës për komunikim dhe ndërveprim mes nxënësve. Ata do të përdorin metoda, strategji dhe teknika që nxitin të mësuarit bashkëveprues. Nxënësit gjatë orëve të gjuhës shqipe shpesh do të nxiten të punojnë së bashku. Detyrat e përbashkëta do t’u sigurojnë nxënësve më shumë kohë për të folur dhe për të ndarë përvojat e tyre me njëri-tjetrit. Njëherazi, edhe shkalla e zotërimit të gjuhës rritet. Puna në grupe do të nxisë tolerancën ndaj mendimit të tjetrit, si dhe do të ndikojë në përdorimin e formave demokratike për të ndarë përgjegjësitë dhe punën.

- **Puna me nxënësit me nevoja të veçanta, me vështirësi në të nxënë dhe me nxënësit e talentuar**

a) Nxënësit me nevoja të veçanta

Organizimi i kurrikulës sipas kompetencave (në fusha të nxëni, në shkallë) dhe me fokus integrimin i krijon mësuesit hapësirat për të përshtatur mësimdhënien sipas nevojave të veçanta të nxënësit dhe për të personalizuar të nxënit e tyre. Mësuesi duhet të marrë parasysh faktin se nxënësit janë të ndryshëm, kanë motivim, interesa, stile të nxëni, nevoja dhe aftësi të ndryshme etj. Në disa raste duhen bërë përshtatje të kurrikulës sipas diferencave të zhvillimit brenda një grupi moshor. Mësuesi mund të zgjerojë zhvillimin e kompetencave kyçe sipas nevojave individuale

të nxënësve, për të zvogëluar dhe zhdukur diferencat brenda një shkalle të kurrikulës, në fund të saj.

b) Nxënësit me vështirësi në të nxënë

Shumë nxënës me vështirësi në të nxënë arrijnë rezultatet e pritshme të të nxënësve si nxënës të tjerë, nëse bëhen përshtatje në mënyrën e mësimdhënies dhe të vlerësimit të tyre.

Në rastin e nxënësve që formalisht janë përcaktuar si të veçantë, është veçanërisht e rëndësishme që stafi i shkollës, në bashkëpunim me prindërit, të mbështesë të nxënësve të tyre. Procedurat dhe teknikat e vlerësimit për nxënës me nevojë të veçanta duhet të diskutohen herë pas here me prindërit dhe vetë nxënësve. Prindërit duhet të kuptojnë se si ndikojnë këto procedura dhe teknika të përshtatura në vlerësimin e punës së nxënësve.

c) Nxënësit e talentuar

Fleksibiliteti i zhvillimit të programit lejon plotësimin e nevojave individuale të nxënësve me dhunti dhe të talentuar. Mësuesit duhet t'u krijojnë kushte dhe situata të tilla që nxënësve të shfaqin dhe të zhvillojnë dhuntitë dhe talentet e tyre. Kjo arrihet nëse atyre u krijohen mundësitë të punojnë me një përmbajtje më të thelluar dhe zgjeruar, të zhvillojnë në mënyrë të vazhdueshme elemente specifike të kompetencave kyçe dhe specifike të fushës, të fokusohen në çështjet kroskurrikulare, të zgjerojnë mjediset dhe materialet e të nxënësve brenda dhe jashtë shkollës.

- Udhëzime për leximin e teksteve letrare dhe joletrare

Gjatë mësimin të gjuhës shqipe nga klasa e gjashtë deri në klasën e nëntë nxënësve do të lexojnë tekste letrare dhe joletrare.

Për sa i përket përfaqësimit të teksteve letrare dhe teksteve joletrare, gjatë këtyre dy shkallëve këshillohet të respektohen afërsisht raportet: **70% me 30%**

Për leximet e teksteve letrare këshillohet të zgjidhen pjesë përfaqësuese nga letërsia shqipe dhe botërore në përshtatje me moshën dhe zhvillimin e fëmijëve. Këto tekste duhet të plotësojnë kriteret artistike dhe didaktike të gjuhës, të strukturës dhe qartësisë së gjuhës.

Këshillohet që nxënësit të lexojnë fragmente dhe vepra nga periudha të ndryshme letrare, nga letërsia antike deri te ajo bashkëkohore, përfshirë këtu edhe krijimtarinë gojore folklorike.

Leximet jashtë klase

Këshillohet që **përgjatë një viti shkollor të zhvillohen 3-4 vepra për lexime jashtë klase**. Orët e leximeve jashtë klase mësuesit duhet t'i vendosin në planin e tyre mësimor, kur të bëjnë zbërthimin analitik të programit. Është e rëndësishme që gjatë këtyre orëve, nxënësve t'u krijohet mundësia të zgjedhin edhe vepra që janë të pëlqyera e të preferuara për ta.

Veprat e rekomanduara për lexime jashtë klase duhet të jenë:

- nga letërsia shqipe dhe letërsia botërore;
- nga autorë të periudhave të ndryshme;
- nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare.

Përzgjedhja e leximeve jashtë klase nga autorë të ndryshëm, periudha të ndryshme, nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare krijon mundësi për pasurimin e përvojës letrare së nxënësve.

V. UDHËZIME PËR VLERËSIMIN

Roli kryesor i vlerësimit është të përmirësojë të nxënit. Informacioni i siguruar nga vlerësimi i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në procesin e të nxënit dhe u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien. Vlerësimi i nxënësve për fushën gjuhët dhe komunikimi ka për synim matjen e kompetencave të fushës të paraqitura nëpërmjet rezultateve të të nxënit.

Llojet e vlerësimit

Vlerësimi diagnostikues zakonisht kryhet në fillim të shkallës, vitit shkollor ose para zhvillimit të një grupi orësh, për të identifikuar njohuritë paraprake, interesat ose aftësitë që kanë nxënësit rreth asaj për të cilën po kryhet vlerësimi. Ky informacion përdoret për të orientuar praktikën e mësimdhënies të mësuesit dhe të nxënësve në mënyrë që të përcaktohen teknikat korrigjuese. Vlerësimi diagnostikues mund të jetë i shkurtër, i shpejtë, joformal dhe mund të bëhet me gojë dhe me shkrim.

Vlerësimi i vazhdueshëm është një proces, që ndodh gjatë gjithë kohës në klasë dhe informon nxënësit dhe mësuesit mbi progresin e nxënësve. Të dhënat dhe informacioni i mbledhur nga vlerësimi formues përdoren për të përmirësuar proceset e mësimdhënies dhe të nxënësve. Fokusi i vlerësimit formues nuk duhet të jetë vetëm vlerësimi me notë i nxënësve.

Vlerësimi përmbledhës kryhet më shpesh në fund të një grupi orësh, për të përcaktuar çfarë është mësuar mbas një periudhe kohe dhe shoqërohet me notë. Vlerësimet përmbledhëse përdoren jo vetëm për të informuar nxënësit e prindërit për progresin e nxënësve, por edhe për të përmirësuar praktikën e mësimdhënies dhe të nxënësve.

Gjatë zbatimit të programit nxënësve duhet t'u jepet mundësia të punojnë edhe në grup, për kryerjen e detyrave të cilat mund të zgjidhen me këtë metodë pune. Në këto raste mësuesi parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit, në tërësi dhe të secilit nxënës, në veçanti.

Komponentët e vlerësimit janë vlerësim me gojë dhe vlerësim me shkrim. Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e komunikimit me shkrim. Mësuesi e vlerëson nxënësin me notë për prezantimet me gojë, në testimet periodike me shkrim dhe në punët me shkrim, të zhvilluara individualisht ose në grup.

Një formë e vlerësimit me shkrim nga nxënësit janë edhe testimet.

Vlerësimi i punëve me shkrim është një mjet shumë i rëndësishëm për të matur kompetencat gjuhësore të nxënësve. Njohja e këtij niveli, tashmë, nuk mund të bëhet vetëm me rrugët praktike e tradicionalisht të njohura, si: qortimet nga mësuesi. Kështu, duhen kërkuar forma të larmishme vlerësimi të cilat të pasqyrojnë nivelin real të arritjeve të nxënësve për marrjen e masave për përmirësimin e tij. Mësuesi duhet ta ndjekë gjithë

procesin e të shkruarit që nga planifikimi dhe deri tek rishikimi dhe redaktimi. Shënimet e mësuesit janë shumë të rëndësishme për vlerësimin e punëve me shkrim të nxënësve; ato duhet të jenë të tilla që t'i motivojnë ata. Vlerësimi që nxënësit mund t'i bëjnë njëri-tjetrit, është një tjetër formë e rëndësishme që ndihmon mbarëvajtjen e punës në këtë drejtim.

Përveç punëve dhe testeve me shkrim, mësuesit mund të kryejnë vlerësime të bazuara në performancën e nxënësve, duke përdorur mënyrat e mëposhtme, si: projektet kurrikulare dhe ndërlëndore; lojërat me role, detyrat individuale, bisedat letrare, debatet, vrojtimet, portofoli i nxënësit etj.

Portofoli i nxënësit, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve të tij përgjatë vitit shkollor. Ai mund të përmbajë punë me shkrim, detyra tematike, projekte lëndore e ndërlëndore etj. Përzgjedhjet për portofolin bëhen nga nxënësi, mësuesi rekomandon. Pjesë e vlerësimit është edhe informimi i nxënësve dhe prindërve për rezultatet e vlerësimit.

VI. MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE

Për arritjen e kompetencave në fushën gjuhët dhe komunikimi është i rëndësishëm përdorimi i mjeteve dhe materialeve të shumta mësimore. Tekstet mësimore nuk duhet të jenë burimi i vetëm për marrjen informacionit. Në procesin e të nxënësve duhet përdorur materiale nga interneti, libra nga biblioteka e shkollës, fletë pune, udhëzues të ndryshëm etj.

Këto materiale duhet të jenë të qarta, të sakta, me një gjuhë të kuptueshme, në përputhje me programin dhe nuk duhet të përbëjnë ngarkesë për nxënësit.